

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Diplomová práce

Hospodaření a rozvoj města v období po roce 1990

Vypracoval: Bc. Jan Trnka

Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, PhD.

České Budějovice 2016

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jan TRNKA**
Osobní číslo: **E14722**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Hospodaření a rozvoj města v období po roce 1990**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Česká města mají za sebou již čtvrtstoletí vývoje v nových hospodářsko-politických podmínkách. Toto období již umožňuje vyhodnocení hospodaření a rozvoje města.

Cíl práce:

Popsat hospodaření a rozvoj vybraného města v dostupné časové řadě, posoudit zásadní faktory na ně působící a existující tendence.

Rámcový postup zpracování:

1. Kontext a prostředí rozvoje měst v ČR po roce 1990. Vztahy státu a měst. Pravidla finančního hospodaření měst v ČR.
 2. Rozpočtové hospodaření města a faktory na něj působící. Rozpočet města jako nástroj územní samosprávy. Běžný a kapitálový rozpočet města. Ukazatele hospodaření města a jejich vývoj. Udržitelnost hospodaření města.
 3. Investice města, ostatní veřejné a soukromé investice.
 4. Rozvoj města. Ukazatele rozvoje města. Demografie, podnikatelské subjekty, životní prostředí, majetek města, veřejné služby. Prosperita a udržitelnost rozvoje.
- Práce bude zpracována na konkrétním městě. Zdrojem dat bude místní šetření, údaje ČSÚ a údaje systému ARIS/ÚFIS Ministerstva financí ČR.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

50 - 60 stran

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. MAIER, K. (2005), *Hospodaření a rozvoj českých měst*. Praha: Academia.
2. PEKOVÁ, J. (2011), *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer.
3. PROVAZNÍKOVÁ, R. (2009), *Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing.
4. Separátní výtisky článků : časopis *Moderní obec*, vydavatelství *Economia*.
5. Separátní výtisky článků : časopis *Obec a Finance*, vydavatelství *Triada*.
6. TOTH a kol. (2005), *Financování obcí - sociálně ekonomický rozvoj systému*. Praha: VŠE.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

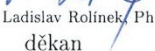
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce:

3. března 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Chrastavě 10. dubna 2016

Bc. Jan Trnka

Poděkování

Velice děkuji vedoucímu práce panu doc. Ing. Milanu Jílkovi, PhD. za odborné připomínky a cenné rady, které mi poskytoval po celou dobu vypracovávání této diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	3
2	Literární rešerše	4
2.1	Obec	4
2.1.1	Funkce obce	4
2.1.2	Orgány obce	6
2.2	Územní samospráva po roce 1989	7
2.3	Rozpočet	8
2.3.1	Rozpočtová soustava	8
2.3.2	Rozpočtové zásady	8
2.3.3	Rozpočtový proces	9
2.3.4	Rozpočet obce	10
2.3.5	Příjmy a výdaje rozpočtu obce	10
2.3.6	Rozpočtové určení daní	12
2.3.7	Rozpočtové hospodaření obce	15
2.4	Majetek obce	17
2.5	Rozvoj obce	19
2.5.1	Strategický plán obce	20
2.5.2	Měření míry rozvoje obce	21
2.6	Finanční souvislosti povodní	22
3	Metodika	24
3.1	Cíle	24
3.2	Výběrový soubor	24
3.3	Zdroje dat	25
3.4	Vybrané ukazatele	25
4	Praktická část	30
4.1	Město Chrastava	30
4.1.1	Orgány města	30
4.1.2	Městské organizace	30
4.1.3	Kultura	31
4.1.4	Významné milníky v období po roce 1990	32
4.2	Analýza rozpočtu města	33
4.3	Struktura příjmů v jednotlivých letech	34
4.4	Běžné příjmy	37
4.5	Kapitálové příjmy	38
4.6	Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele	40

4.7	Místní poplatky.....	41
4.8	Daň z nemovitých věcí	43
4.9	Struktura výdajů rozpočtu Chrastavy v jednotlivých letech.....	45
4.10	Běžné výdaje	48
4.11	Kapitálové výdaje.....	49
4.12	Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele.....	51
4.13	Ukazatel dluhové služby.....	52
5.	Analýza rozvoje města	55
5.1	Index stáří.....	55
5.2	Přirozený přírůstek	56
5.3	Míra nezaměstnanosti	58
5.4	Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání	60
5.5	Intenzita bytové výstavby	61
5.6	Zastavěná plocha	62
5.7	Počet ekonomických subjektů.....	63
6	Závěr.....	64
	Summary	68
	Seznam literatury	69
	Seznam obrázků, tabulek a grafů	71

1 Úvod

Samotné území České republiky se člení na mnoho územně samosprávných celků. Nejmenší jednotkou je obec, která je základním územně samosprávným celkem. Takovýto územně samosprávný celek je tvořen především společenstvím občanů, kteří pobývají na území, které je definováno hranicemi příslušné obce.

Základním pilířem hospodaření obce je bezesporu rozpočet. Rozpočet je decentralizovaný peněžní fond. Je jednak bilancí příjmů a výdajů, ale také představuje tokovou veličinu, kdy je během rozpočtového období cílem různých veřejných příjmů pomocí kterých se dále uhrazují vznikající potřeby.

Nejen příjmy rozpočtu obce, ale i další techniky a možnosti, které mají v rukách odpovědné osoby, jsou zdrojem postupného rozvoje obce. Tyto zdroje mohou být jak finančního tak nefinančního charakteru a je nezbytně nutné, aby byly dobře odhadnuty, dále optimalizovány v závislosti na specifika určité obce tak, aby mohl být v konečném výsledku maximalizovány.

Cílem této absolventské práce je na základě teoretických faktů zhodnotit hospodaření a rozvoj města na základě analýzy jejich ukazatelů a to v období po roce 1990. Cílem je především hlubší analýza jedné vybrané municipality, ale také snaha o porovnání vybraných ukazatelů s více obcemi podobného charakteru se snahou najít případné odlišnosti.

2 Literární rešerše

2.1 Obec

Obec je považována za základní prvek celé územní samosprávy. Postavení, význam a vliv obce se s prohlubující decentralizací kompetencí a odpovědnosti za zabezpečení nejrůznějších veřejných statků z výše postavených subjektů státu na níže postavené neustále zvyšuje.

Obec tvoří zejména obyvatelstvo, které pobývá na vymezeném katastrálním území, které je ohraničeno hranicemi dané obce. Zároveň má ze zákona právo na samosprávu, což je pevně ukotveno v ústavě.

Dle autorky Pekové (2011), z hlediska právního systému, obec vymezují následující znaky:

- **Území**
- **Občané** – s trvalým pobytem v ČR nebo čestní občané, dále také právnické a fyzické osoby se sídlem na území obce, osoby s přechodným pobytem a také vlastníci nemovitostí na území obce.
- **Působnost** – tzn. samospráva veřejných záležitostí v rámci hranic obce.

Rozhodujícím faktor pro určení úrovně jednotlivých obcí v České republice, dle přesvědčení docentky Pekové (2011), je zajištění vlastní samosprávy neboli výkon tzv. samostatné působnosti. Některé úkony v rámci státní správy mohou obce vykonávat rovněž na základě přenesené působnosti, která však není pro postavení obce rozhodující.

Zákon o obcích rozlišuje následující druhy obcí:

- Obce, která nejsou městy
- Města v závislosti na počtu obyvatel¹
- Obce s pověřeným obecním úřadem
- Obce s rozšířenou působností²
- Statutární města
- Hlavní město Praha
- Městys

2.1.1 Funkce obce

Funkce, které musí plnit každá jednotlivá obec, jsou vymezeny zákonem o obcích - odkud čerpala taktéž autorka Peková (2011) a jsou to funkce následující:

¹ V současné době požadavek alespoň 3 000 obyvatel, některá města v ČR mají i méně

² Vykonávají státní správu nad rámec přenesené působnosti, která náleží ostatním obcím

Vlastní samosprávná funkce

Jedná se o výkon samostatné působnosti. Obec má právo na samosprávu a tedy právo samostatně rozhodovat v mnoha oblastech územní samosprávy.

Přenesená funkce

Neboli tzv. přenesená působnost. Obecní úřad vykonává v přenesené působnosti státní správu v mezích stanovených zákonem o obcích, případně dalšími právními předpisy. Zajišťuje veřejné statky nejen pro své občany, nýbrž také pro občany okolních obcí.³

Veřejnoprávní korporace

Obec je společenstvím členů – tedy občanů a podnikatelských subjektů se sídlem na jejím území.

Reprezentant veřejných zájmů

Zabezpečuje záležitosti, které jsou v zájmu obce a jejích členů. Pokud rozhoduje ve věci místního veřejného zájmu někdo jiný, obec se ve většině případů stává účastníkem řízení nebo má možnost vyjádření k dané problematice.

Pečuje o všestranný sociálně-ekonomický rozvoj

Vytváří podmínky, které uspokojí potřeby občanů v oblasti sociální péče, bydlení, ochrany, dopravy nebo zlepšování zdraví a informovanosti. Zabezpečuje tedy veřejné služby.

Samostatný ekonomický subjekt

Má svou vlastní právní subjektivitu. V právních procesech a smluvních vztazích tak vystupuje pod svým vlastním jménem a nese důsledky za svá učiněná rozhodnutí.

Vlastní majetek a může s ním nakládat

Dobrovolné svazy obcí

Může se stát členem svazů obcí, což může v důsledku vést ke zlepšení v oblasti zajišťování veřejných statků.

Zakládání obecních podniků, vkládání majetku do podniků

³ Jedná se o statky nadlokálního významu

Finanční suverenita

Finanční suverenita je vymezena zákony o rozpočtových pravidlech. Obec může být alespoň z části finančně nezávislá na státu, což je považováno za jeden z cílů fiskální decentralizace. Za tímto účelem hospodaří podle vlastního rozpočtu, vytváří zpravidla účelové fondy a rozhoduje o užití finančních prostředků.

Nositel veřejné moci

Tato funkce představuje právo obce zřídit obecní policii. Veřejné záležitosti upravní pomocí obecně závaznými vyhláškami, které však musí být vydány v souladu s platnými zákony.

Schvaluje územní plán obce

Jedná se o jasné vymezení obytných zón, ale také zón určených pro výstavbu podniků apod., což v dlouhodobém hledisku ovlivňuje ekonomický rozvoj daného území.

Ovlivňování sociálně-ekonomického potenciálu

Schvaluje plán rozvoje obce, který by měl být zaměřen na analýzu hospodářského a sociálního rozvoje – například pomocí SWOT analýzy⁴ a to jak na svém území, tak v rámci mikroregionu.

2.1.2 Orgány obce

V rámci České republiky rozlišujeme dle autorky Pekové (1997) celkem tři skupiny orgánů obce.

Volené orgány

Takovýmto orgánem je zastupitelstvo. Je voleno prostřednictvím komunálních voleb, které se konají jednou za čtyři roky. Zvolení zastupitelé dále volí ze svých členů radu města, do jejíž čela je dosazen starosta a jeho přímí zástupci – místostarostové⁵.

Volené orgány vykonávají hospodářskou a rozpočtovou politiku, která má přímý vliv na rozvoj obce. Dále stanovují cíle municipální politiky a nástroje k jejich dosažení. V neposlední řadě kontrolují výkonné orgány.

⁴ Vyhodnocení slabých, silných stránek, příležitostí a ohrožení.

⁵ Ve statutárních městech se jedná o náměstky primátora.

Výkonné orgány

Jedná se o odbory, které se věnují specifické agendě. Jejich činnosti zabezpečují odborně způsobilí zaměstnanci obecního úřadu. V jejich čele stojí tajemník. V rámci přenesené působnosti je výkonným orgánem rovněž obecní rada, v jejíž čele je starosta.

Poradní a kontrolní orgány

Poradní a kontrolní orgány představují komise, které může obecní rada zřídit k různým problematikám. Ze zákona povinné jsou pouze komise finanční a kontrolní.

2.2 Územní samospráva po roce 1989

Docentka Peková (2011) popisuje vývoj územní samosprávy po roce 1989 následujícím způsobem. Ihned od počátku roku 1990 docházelo v soustavě místních a krajských územních orgánů k výrazným změnám. Mezi ty nejvýznamnější se zcela jistě řadí rozhodnutí o obnově obecního zřízení a ke konci devadesátých let dvacátého století též rozhodnutí o krajském zřízení.

Celá reforma územní samosprávy byla velmi silně spjata s reformou veřejné správy, a proto bylo nutno vytvořit celou řadu ekonomických a legislativních předpokladů pro její úspěšný průběh. Proměna prostředí územní samosprávy šla ruku v ruce s transformací centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku sociálně tržní, což vedlo ke zlepšení postavení územních samospráv a přiblížení k běžným standardům v rámci vyspělých zemí a zejména Evropské unie.

Hlavním úkolem na začátku devadesátých let dvacátého století bylo navázat na bohatou a úspěšnou historii územní samosprávy v České republice a zároveň jí přizpůsobit požadavkům moderní doby.

Obnovená územní samospráva se navrátila k modelu smíšenému, což znamenalo, že zahrnovala jak vlastní samosprávu, tak přenesenou působnost ve výkonu státní správy. Celá reforma jak veřejné tak územní samosprávy přinesla komplexní systémové změny v mnoha oblastech např. decentralizaci, dekoncentraci, deetatizaci a profesionalizaci ve výkonu veřejné a územní samosprávy. Cílem celé reformy bylo:

Obnova územní samosprávy

Zároveň oddělení od státní správy a moci, obce a později i kraje se stanou veřejnoprávními korporacemi.

Rozdělení kompetencí

Zejména v prostředí veřejné správy na úroveň veřejné správy a úroveň územní samosprávy, na jejímž území by měli být zabezpečovány nejefektivněji v souladu se zájmy obyvatel daného území.

Zvýšení průhlednosti

V případě rozhodovacích procesů. Cílem bylo přiblížit se k občanovi v situacích, které se ho bezprostředně dotýkají.

Zkvalitnění a zefektivnění výkonu veřejné správy

Zvýšení účinnosti odborné veřejné a občanské kontroly

Snížení přerozdělovacích procesů skrze státní rozpočet

2.3 Rozpočet

2.3.1 Rozpočtová soustava

Rozpočtová soustava, dle autorky Hamerníkové (2010), představuje systém veřejných rozpočtů a institucí, které mají za úkol zajišťovat tvorbu, užití, kontrolu a rozdělování jednotlivých finančních prostředků v rámci dané soustavy.

Rozsah rozpočtové soustavy je předurčen několika faktory, kterými jsou především politické a územní uspořádání státu, velikost veřejného sektoru a nejrůznější tradice jednotlivých zemí.

Soustava veřejných rozpočtů v České republice se dělí v prvním stupni na dvě velké skupiny – rozpočty centrální vlády a místní rozpočty.

Mezi rozpočty centrální vlády patří zejména státní rozpočet. Dále jsou jejich součástí rovněž státní fondy, Národní fond a Fond privatizace. Místní úroveň rozpočtové soustavy tvoří rozpočty krajů, obcí a regionálních rad regionů.

2.3.2 Rozpočtové zásady

Během procesu sestavování jakéhokoliv veřejného rozpočtu se stalo, podle názoru autorky Hamerníkové (2010), v praxi zvykem dodržovat určité rozpočtové zásady. Tyto zásady by měly napomoci ke zlepšení rozpočtové praxe – tedy využívání rozpočtu jako nástroje fiskální, respektive veřejné politiky.

Při tvorbě rozpočtu se uplatňují následující rozpočtové zásady:

Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu⁶

Zásada reálnosti a pravdivosti

Tato zásada má zabránit zkreslování údajů uvedených v rozpočtu. Reálnost rozpočtu je ovlivněna mnoha faktory, mezi které patří zejména schopnost odhadu, stupeň poznání nebo kvalita analýz různých hospodářských procesů. Reálně sestavený rozpočet se pak stává podkladem pro splnění plánovaných příjmů a výdajů.

Zásada úplnosti rozpočtu a jednotnosti rozpočtu

Tato zásada je vyvolána potřebou souhrnných analýz při zkoumání vývoje příjmů a výdajů. Cílem je jednotné členění příjmů a výdajů.

Zásada dlouhodobé vyrovnanosti státního rozpočtu

Požadavek vyrovnaného rozpočtu v dlouhodobém horizontu. V krátkodobém období je však možno využívat deficitní či přebytkové rozpočty dle zvolených cílů fiskální politiky.

Zásada publicity

Hlavním smyslem této zásady je především informovat širokou veřejnost a získání zpětné vazby. Nejedná se tak pouze o proces projednávání a schvalování. Důležitým faktorem je rovněž kontrola ze strany daňových subjektů a dalších uživatelů veřejných služeb.

2.3.3 Rozpočtový proces

Rozpočtový proces definuje Hamerníková (2010) jako činnost stanovenou státem pro různé finanční orgány a některé další státní orgány, které jsou spojeny s kteroukoliv fází rozpočtového procesu.

V rámci rozpočtového procesu můžeme stanovit následující etapy:

- Sestavení návrhu rozpočtu
- Plnění rozpočtu
- Schválení rozpočtu
- Kontrola rozpočtu

⁶ Rozpočtové období nemusí být totožné s kalendářním rokem

Začátek rozpočtového procesu závisí na významu a postavení rozpočtu v rozpočtové soustavě a také na náročnosti získání potřebných podkladů. Práce začínají zpravidla nejméně půl roku před začátkem nového rozpočtového období.

Rozpočtovým obdobím bývá jeden rok. Ve většině případů se jedná o shodu s kalendářním rokem, avšak může docházet k odlišnostem dle zvyklostem u jednotlivých krajin. (USA 1. říjen – 30. září)

2.3.4 Rozpočet obce

Peková (2004) považuje rozpočet obce za velmi důležitý nástroj pro plnění úkolů jednotlivých obcí. Každá obec sestavuje rozpočet, který bilancuje příjmy s výdaji, které jsou nutné k zajištění potřeb svých občanů. Proto se obecně stávají rozpočty územních samospráv důležitým článkem v soustavě veřejných rozpočtů.

Rozpočet obce lze charakterizovat následujícími znaky:

Decentralizovaný peněžní fond

Dochází ke shromáždění různých druhů veřejných příjmů, které jsou následně rozděleny a využity na financování veřejných statků. Jejich zdrojem je veřejný sektor a stále častěji také sektor soukromý.

Bilance

Rozpočet bilancuje své příjmy a výdaje. Pokud bilancuje za období shodné s kalendářním rokem, jedná se o rozpočet běžný. V případě, že je již zmíněné období delší mluvíme o rozpočtu kapitálovém.

Finanční plán

Je prostředek, prostřednictvím kterého obec hospodář v příslušném období. Je zvykem sestavovat i střednědobé rozpočtové výhledy na několik let dopředu.

Nástroj prosazování cílů obecní politiky

2.3.5 Příjmy a výdaje rozpočtu obce

Příjmy obce obecně tvoří dvě velké skupiny a to příjmy vlastní a příjmy cizí. První velkou skupinou vlastních příjmů jsou příjmy daňové. Dle přesvědčení docentky Pekové (2004), tento druh příjmů tvořil v průběhu devadesátých let minulého století v průměru polovinu příjmů rozpočtů obcí. Průběh decentralizace po roce 1993 měl tak za důsledek,

že svěřené a sdílené daně se staly rozhodujícím příjmem většiny obcí a to i přes fakt, že po roce 2000 došlo k mírnému kolísání podílu daňových příjmů na celkových příjmech obce.

Mezi vlastní příjmy obce jsou zahrnovány svěřené daně a daně sdílené. Za nejvýznamnější svěřenou daň je považována daň z nemovitých věcí, u které mají sice obce malou daňovou pravomoc, ale v posledních letech dochází k její zvýšení. Sdílené daně zahrnují daň z příjmů a také daň z přidané hodnoty, u kterých však nemá obec žádnou daňovou pravomoc. Nedílnou součástí jsou také místní daně nazývané rovněž místní poplatky.

Druhou významnou skupinou vlastních příjmů jsou příjmy nedaňové. Docent Tománek (2006) říká, že obec má možnost svými aktivitami ovlivnit výši a strukturu těchto příjmů. Podíl nedaňových příjmů v rozpočtech obcí zaznamenal spíše pokles nebo stagnaci.

Mezi nedaňové příjmy zahrnujeme příjmy z pronájmu majetku, příjmy z prodeje neinvestičního majetku. Dále také příjmy z uživatelských poplatků za veřejné statky, pokud je občané hradí přímo obci, příjmy za knihovnické služby, poplatky za parkování apod. Doplňkovým zdrojem pro obec mohou být rovněž příjmy z podnikání.

Cizí složku příjmů rozpočtu obcí tvoří především dotace. V průběhu devadesátých let podíl dotací zejména klesal, avšak s povinností vykonávat přenesenou působnost jejich objem v uplynulých letech absolutně rostl.

Rozhodující podíl dotací do rozpočtů obcí plyne ze státního rozpočtu. Objem a struktura dotací je každoročně schvalována zákonem o státním rozpočtu na příslušný rok. Jedná se o takzvané dotace souhrnného vztahu. Pokud v průběhu rozpočtového období nedojde ke změnám státního rozpočtu v oblasti těchto dotací, mají na ně obce ze zákona nárok a stávají se tak z nich dotace nárokové.

Další možností pro obec jak získat dotaci je skrze žádost, která je soustředěna na rozpočtové kapitoly jednotlivých ministerstev v rámci grantových programů. Některé dotace mohou do rozpočtů obcí plynout také z některých státních fondů. Záleží však na jednotlivém ministerstvu či správci fondu, jak posoudí žádost a účel dotace a zda obci vyjde vstříc či nikoliv. Takovéto dotace označujeme jako dotace nenárokové.

Autorka Peková (2004) výdaje obce, stejně jako příjmy obce, člení do dvou velkých skupin – výdaje běžné a kapitálové.

Běžné výdaje úzce souvisí s financováním veřejných statků a to jak preferovaných, tak zejména těch lokálních, které jsou zabezpečovány místními organizacemi, které obce za tímto účelem zřídily. Jedná se o různé příspěvkové organizace a jiné organizační složky. Do těchto subjektů plynou rovněž výdaje kapitálové, avšak pouze v souvislosti s investičními projekty v lokálním veřejném sektoru nebo v rámci spolupráce se sektorem soukromým.

Kameníčková (2012) říká, že běžné výdaje představují zhruba dvě třetiny všech výdajů obce. Je však nutno zmínit, že dochází k podstatným rozdílům mezi jednotlivými obcemi.

Kapitálové výdaje představují investice v lokálním veřejném sektoru. V dnešní době představují přibližně jednu třetinu celkových výdajů obce, v devadesátých letech to byl dokonce 50% podíl. Zdrojem pro financování investic jsou nenávratné účelové dotace ze státního rozpočtu a v menší míře také z některých státních fondů.

Kapitálové výdaje obcí jsou kryty také prostřednictvím návratných finančních prostředků. Obce se snaží využívat především investiční úvěr nebo v menší míře také emisi obligací (zejména u větších měst). Výjimečně lze na financování investic využít půjčku z rozpočtové soustavy.

2.3.6 Rozpočtové určení daní

Autor Jílek (2008) říká, že struktura daňových příjmů obcí v České republice je ovlivněna dvěma základními faktory, kterými jsou:

- Výnosy jednotlivých daní
- Daňové určení, které je zakotvené v legislativě

Celkový vývoj rozpočtového určení daní můžeme rozdělit celkem do pěti období.

Od roku 1993 do roku 1995

Během této etapy jednoznačně dominovala mezi daňovými příjmy obcí daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Její podíl v průběhu dvou let vzrostl z hodnoty 40% v roce 1993 až na hodnotu 55% v roce 1995, přičemž podíl jednotlivých obcí na této

dani byl dán poměrem počtu obyvatel jednotlivé obce k celkovému počtu obyvatel příslušného okresu.

Daň z příjmů fyzických osob z podnikání putovala jako celek do rozpočtu obce, dle trvalého bydliště poplatníka. Výnos představovala také daň z nemovitosti, kde určujícím faktorem bylo umístění nemovitosti na katastrálním území určité obce. Dalšími příjmy byla daň z příjmu právnických osob, v případě, že poplatníkem byla obec⁷ a místní poplatky.

Od roku 1996 do roku 2000

Změnou bylo přidělení části celostátního výnosu daně z příjmů právnických osob obcím (20 %). Přidělená část se dělila dále mezi obce podle počtu obyvatel. Dále, od roku 1996, směřovalo do rozpočtu obcí celkově 30 % výnosu z daně příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a to za celý okres. Tento příspěvek se přiděloval jednotlivým obcím z 20 % dle počtu obyvatel a zbývajících 10 % dle správci pokladny.

Od roku 2001 do roku 2007

Celý systém rozpočtového určení daní prošel výraznou změnou. Zcela nově byly vymeteny a rozděleny sdílené daně. Mezi sdílené daně byly zařazeny:

- Daň z přidané hodnoty
- Daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků
- Daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou
- 60% výnosu daně z příjmů fyzických osob z podnikání

Daň z příjmu právnických osob (mimo případů, kdyby poplatníkem byla obec nebo kraj)

Obce se na výše zmíněných daní podílely celkem 20,59 % hrubého celostátního výnosu, který byl mezi obce rozdělován dle poměru počtu jejich obyvatel k počtu obyvatel České republiky. Tento poměr byl zároveň přepočten takzvaným koeficient velikosti kategorie obce, který výrazně znevýhodňoval malé obce

⁷ V platnosti od roku 1994

Algoritmus výpočtu podílu jednotlivých obcí:

$$p = \frac{O_t \times k_t}{\sum_t^n O_t \times k_t} \quad (1)$$

kde:

- O počet obyvatel
- k koeficient velikostní kategorie obce
- t obec
- n počet obcí

U daně z příjmů fyzických osob došlo ke snížení procenta plynoucího do rozpočtu příslušné obce ze 100 % na 30%. Novým prvkem se stalo přidělení 1,5 % celostátního výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Tento příspěvek se dále přepočítával dle podílu zaměstnanců v katastru obce k celkovému počtu zaměstnanců v České republice.

Nejvýnosnější daní z pohledu příjmů obcí se stala daň z přidané hodnoty s celkovým podílem vyšším jak 30 %.

Od roku 2008 do roku 2013

K prvnímu lednu roku 2008 vešla v platnost novela zákona o rozpočtovém určení daní, která přinesla především zvýšení podílu obcí na sdílených daních na hodnotu 21,4 %. Ostatní motivační a svěřené daně zůstaly beze změny.

Výraznou novinkou však představovaly nová kritéria pro přerozdělování podílu obcí na sdílených daních, kterými se staly:

- Celková výměra obce s vahou 3 %
- Prostý počet obyvatel s vahou 3 %

Dále bylo upraveno kritérium počtu obyvatel obce, který byl upraven velikostními kategoriemi obcí – nově s vahou 94%. Dalšími významnými změnami bylo snížení velikostních kategorií ze 14 na pouhé 4 a snaha o eliminaci skokových přechodů mezi jednotlivými velikostními kategoriemi.

Uvedená novela měla přinést do rozpočtu obcí zhruba o 4,6 mld. Kč na úkor státního rozpočtu.

Od roku 2013

Opět k prvnímu lednu roku 2013 vešla v účinnost novela zákona o rozpočtovém určení daní, která měla vzhledem k obcím následující dopady:

- Posílení sdílených daní obcí z prostředků státního rozpočtu
- Zachování odděleného propočtu u největších měst (Praha, Plzeň, Brno a Ostrava)
- Pokles sdílených daní u výše zmíněných čtyř měst

Dále byla opět pozměněna kritéria pro přerozdělování sdílených daní mezi jednotlivé obce a to následujícím způsobem:

- váha kritéria počtu obyvatel byla zvýšena z 3 % na 10%
- bylo zavedeno nové kritérium počtu dětí MŠ a žáků ZŠ, které jsou zřizovány obcí – váha 7 %
- váha kritéria počtu obyvatel obce upravený o koeficient velikostní kategorie byla snížena na 80 %
- váha u celkové výměry obce se nemění, avšak dochází k omezení, pokud jde o rozsah, v jakém je katastrální území obce promítnuto do rozpočtu

Novela posiluje postavení obcí středních a malých obcí v rámci přerozdělování sdílených obcí na úkor velkých měst (pokles se týká asi 60 obcí).

2.3.7 Rozpočtové hospodaření obce

Samotné rozpočtové hospodaření obce podléhá zákonu č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, který legislativně vymezuje tvorbu, funkce, postavení a rozsah rozpočtu, závěrečného účtu, případně další oblasti hospodaření územně samosprávného celku.

Magistrát statutárního města Přerov definuje rozpočet jako základním nástroj hospodaření obce, jednak běžné hospodaření obce, ale také uskutečnění vybraných cílů. Určujícím faktorem který představuje jakýsi krátkodobý finanční plán. Sestavuje se zpravidla na jeden kalendářní rok a měl by odrážet, při tvorbě rozpočtu, předpokládané finanční zdroje, kterým se musí přizpůsobit rozpočtové výdaje.

Rozpočet obce by měl vycházet z rozpočtového výhledu. Rozpočtový výhled se sestavuje jako střednědobý finanční plán, jehož určujícími determinanty jsou uzavřené

smluvní vztahy a přijaté závazky. Prostřednictvím rozpočtového výhledu jsou plánovány příjmy, výdaje a případné financování na období delší než je rozpočtový rok.

V průběhu rozpočtového roku mohou nastat okolnosti, které si vyžadují změny rozpočtu. Takovéto změny se provádí pomocí rozpočtových opatření, za jejichž schválení nese odpovědnost rada města. Dle metodického pokynu k provádění rozpočtových opatření a úprav rozpočtu Jihomoravského kraje se za rozpočtové opatření považují následující situace:

- přesun rozpočtových prostředků, při němž se příjmy a výdaje vzájemně ovlivňují, aniž by se změnil celkový objem příjmů a výdajů
- použití nových příjmů k úhradě nových rozpočtových výdajů
- vázání rozpočtových výdajů, jestliže jejich krytí je ohroženo neplněním rozpočtových příjmů

Některá rozpočtová opatření se provádí povinně a v okamžiku, kdy se změny rozpočtu týkají finančních vztahů k jinému rozpočtu, hrozí-li riziko vzniku rozpočtového schodku a také jde-li o změny závazných ukazatelů ve vztahu k jiným osobám.

Jednotlivá rozpočtová opatření musí být číslována a také chronologicky zaznamenávána dle data přijetí jednotlivých opatření.

Na konci rozpočtového období jsou údaje o hospodaření města shrnuty do podoby závěrečného účtu a výroční zprávy, které obsahují informace nejen z oblasti finanční, ale také údaje o činnosti jednotlivých odborů nebo právnických osob, ve kterých má město majetkové účasti.

Portál na podporu rozvoje obcí České republiky říká, že hlavním cílem rozpočtového hospodaření obce je zajistit dostatečné množství finančních prostředků, které jsou potřeba k zajištění jí svěřené povinnosti popřípadě na další rozvojové příležitosti. Současný model financování obce zahrnuje daňové a nedaňové příjmy, prostřednictvím kterých se financuje především běžný provoz. Pro realizaci větších investičních projektů je obec ve většině případů závislá na dotacích. Na rozdíl od daňových příjmů ty nedaňové představují širokou škálu možností jak k nim přistoupit. Jedná se zejména o oblast podnikání nebo poskytování služeb za úplatu.

Další oblastí potenciálních příjmů rozpočtu obce může být hospodaření s obecním majetkem, i když kapitálové příjmy jsou pouze nahodilé a úzce spojeny s prodejem obecního majetku. Zřejmě nejvýznamněji ovlivnitelným zdrojem je oblast dotací. V praxi se velmi často ukazuje, že dotační příjmy mají na hospodaření obce větší vliv než ekonomické či mimoekonomické faktory, je však nutno podotknout, že příjmy z dotací jsou velkou měrou ovlivněny možností obce podílet se na financování určitého projektu.

Analýza hospodaření obce je považována za standardní proces, během kterého jsou pozorovány vyhodnocovány příjmy a výdaje rozpočtu obce a z nich vycházející ukazatele. Mezi ty nejvýznamnější pro rozvojové úvahy obce patří následující ukazatele:

- Poměr běžných příjmů a běžných výdajů
- Podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích
- Ukazatel dluhové služby

2.4 Majetek obce

Dle autorky Pekové (2004), možnosti užívání a hospodaření obce s majetkem ovlivňuje několik faktorů. Zcela určitě to jsou majetková práva obce, ale také například povinnosti a odpovědnost k majetku, neboť se jedná o majetek ve vlastnictví obce a nikoliv o soukromý majetek.

Jedním ze základních prvků existence územní samosprávy je právě vlastnictví majetku. Z nakládání s majetkem obcím plynou vlastní příjmy do jejich rozpočtů. O tom, jak obec bude užívat svůj majetek, rozhoduje pouze ona sama a zodpovídá se za to svým občanům, respektive voličům.

Obec jako majitel majetku má právo:

- Držby majetku
- Užívat majetek
- Nakládat s majetkem

To znamená pronajímat, zapůjčit či přenechat za úplatu, darovat nebo majetek přenechat bez úplaty, dále ručit, prodat a nabývat majetek.

Na využití vlastnických práv k jednotlivému majetku a možnosti jeho užívání má vliv především jeho velikost, struktura a ocenění, ale také jeho skutečný stav a jeho soulad s evidencí v rámci účetnictví (odpisy). Obec jako taková může nabytý majetek využívat k různým účelům, například k těmto:

- Zabezpečení veřejných statků pro občany
- Výkon samosprávy a přenesené působnosti
- Podnikání

Majetek obce může být velmi rozsáhlý a rozlišný. Obecně tvoří majetek obce následující složky:

• Nemovitosti (pozemky, budovy)	• Peněžní prostředky (hotovost, zůstatek na běžném účtu)
• Movité věci (automobily, stroje)	• Cenné papíry
• Majetková práva (pohledávky)	• Nehmotná aktiva

Podle docenta Pilného z Univerzity Pardubice (2014) je základním předpokladem pro dobře fungující územní samosprávu vlastnictví určitého množství finančních prostředků a jiných forem majetku. V České republice mají územní samosprávy víceméně tři možnosti získání potřebných prostředků – výnosy z rozpočtového určení daní, výnosy vlastněného majetku a dotace z národních i evropských zdrojů. Již delší časový horizont se jednotlivé obce potýkají s problémem nedostatku zdrojů pro uskutečňování svých cílů, což vede jednotlivé představitele obce k využívání dluhového financování. Vzhledem k předpokladu pokračujícího deficitu státního rozpočtu nelze předpokládat navýšení toků finančních prostředků směrem do obecních rozpočtů, a tak jednou z cest při hledání alternativních zdrojů financí může být pro obce efektivní hospodaření s jejím majetkem.

Z hlediska možností ovlivňování bonity obce je důležité, jaký druh majetku vlastní a především k jakému účelu vlastněný majetek využívá.

• Veřejně prospěšné účely	• Podnikání
• Výkon vlastní samosprávy	• Investování

Prostřednictvím obecního majetku a především výnosů, které z něho plynou do rozpočtu obce, můžou jednotlivé municipality ovlivňovat rychlost a míru svého rozvoje, přičemž velikost takového vlivu je závislá na rozsahu majetku, který obec vlastní a efektivnost, s jakou obec majetek využívá a to vše v souladu s jejími cíli a zájmy.

V rámci nakládání s obecním majetkem mají příslušné municipality také nějaké povinnosti. Obec je především povinna o svůj majetek pečovat – chránit ho před zničením, poškozením, odcizením či zneužitím.

Samotné hospodaření s majetkem obce se v zásadě projevuje ve dvou formách:

- Hospodářské využívání věci, které má obec ve svém vlastnictví
- Finanční hospodaření s peněžními prostředky patřícími do vlastnictví obce

Ve vyspělých zemích je hospodaření s majetkem obcí věnována velká pozornost. Důvodem jsou významné příjmy, které plynou do rozpočtu obce a také fakt, že tyto příjmy jsou svým způsobem stabilní. I přesto se však v určitých situacích obce nevyhnou nutnosti prodeje méně významného majetku za účelem financování nové investiční výstavby.

2.5 Rozvoj obce

Rozvoj obce lze, dle přesvědčení Maiera (2000), interpretovat jako permanentní proces, do kterého zasahuje velmi široké spektrum různých odvětví či oborů. Vzájemné vazby těchto faktorů jsou ve většině případů špatně identifikovatelné a mnohdy de facto neočekávatelné.

Hlavní celospolečenskou záležitostí je zcela určitě směřování všech procesů k trvale udržitelnému rozvoji. V popředí uplatňování tohoto principu stojí právě samotná veřejná správa, která může tento proces ze své pozice velmi výrazně ovlivňovat a to prostřednictvím dvou hledisek. Prvním hlediskem je spravování ve smyslu materiálního pojetí. Druhé hledisko je formální, což představuje ovlivňování procesů udržitelného rozvoje prostřednictvím různých institucí.

Hrabánkové (2011) říká, že regionální rozvoj v České republice je ovlivňován několika subjekty, které působí na různě definovaných úrovních. Mezi hlavní aktéry regionálního rozvoje patří:

- Zákonodárné složky státu
- Výkonné složky státu
- Orgány samosprávy
- Poradní a koordinační orgány
- Rozvojové agentury
- Hospodářské a agrární komory, zájmová sdružení
- Instituce veřejného sektoru
- Subjekty soukromého sektoru

Cílem každé obce by měla být péče a rozvoj jejího území – tedy ekonomickou stabilitu, hospodárnost a především zkvalitnění života občanů obce prostřednictvím zabezpečování jejich potřeb. Splněním těchto faktorů chrání takzvaný veřejný zájem.

Základním předpokladem rozvoje území obce je spolupráce. Samotná obec by měla prostřednictvím svých zvolených zástupců spolupracovat s příslušným krajem, jehož je součástí. Dále s podnikatelskými subjekty, jejichž aktivity podporují rozvoj města. Nedílnou součástí je zajišťování rozvojových programů v rámci spolupráce s dalšími obcemi nebo jinými právními osobami.

2.5.1 Strategický plán obce

Strategický plán rozvoje obce je písemný dokument, který představuje základní koncepční rámec obsahující různé vize, aktivity a směry rozvoje obce v dlouhodobém časovém horizontu s ohledem na předpokládaný rozvoj regionu či větších územních celků.

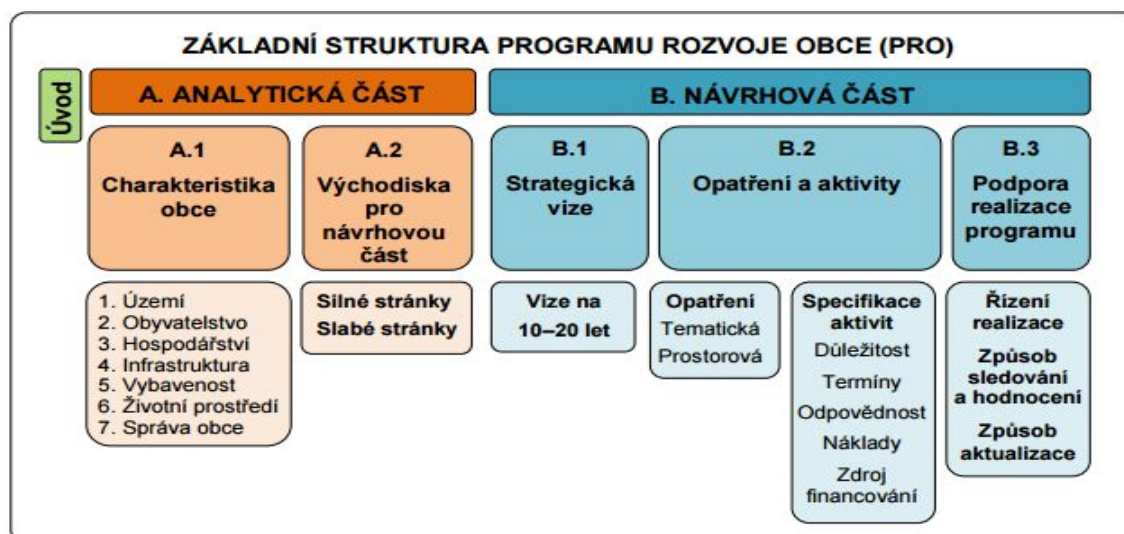
Úkolem strategického plánu obce je:

- Definovat společné zájmy obce, obyvatel a podnikatelských subjektů
- Definovat předpoklady realizace společných zájmů, zdroje jejich financování
- Optimalizovat podmínky pro život a podnikání v obci
- Koordinace veřejných investic
- Definovat dlouhodobé politické záměry
- Posílení sounáležitost a odpovědnost obyvatel a podnikatelských subjektů za rozvoj obce

Cílem správně sestaveného strategického plánu by mělo být zvýšení konkurenceschopnosti obce při řešení konkrétních rozvojových projektů. Při řešení různých investičních příležitostí je důležité propojení spolupráce mezi vedením obce, podnikatelskými subjekty a v neposlední řadě také občany obce. Zvyšuje se tak šance na nalezení shody při řešení otázky, co je pro danou municipalitu nejvíce prospěšné a zároveň se nevytvářejí případné překážky při realizaci rozvojového projektu. Tím tak může být potenciál municipality na nejvyšší úrovni.

Při sestavování strategického plánu obce by neměly být opomenuty specifické faktory rozvoje regionu či kraje a v neposlední řadě by měl být v souladu se strategií udržitelného rozvoje České republiky, která je nejvýše postaveným rozvojovým dokumentem./

Obrázek 1: Základní struktura programu rozvoje obce

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj

2.5.2 Měření míry rozvoje obce

Měření míry rozvoje určitého území vyžaduje podle autora Maiera (2008) určité ukazatele, které by tuto míru nějakým způsobem objektivizovaly a také kvantifikovaly. Pokud bychom vyházelí pouze z absolutních hodnot zvolených indikátorů rozvoje, velmi brzo bychom došli k závěru, že pro nás nemají víceméně žádnou vypovídající schopnost z důvodu specifických podmínek, které platí pro jednotlivá území. Jednou z možností jak tento deficit vyloučit je využití dlouhodobějšího pozorování a vyhodnocování, tedy získat určitou představu a vývoji sledovaného území namísto statického sledování.

Obecné požadavky na ukazatele používané pro hodnocení rozvoje následující:

- Ukazatele integrují vztahy mezi ekologickými, ekonomickými a sociálním rozměrem rozvoje
- Ukazatele se orientují do budoucnosti
- Ukazatele jsou vytvářeny či dotvářeny za účasti místní komunity

Hrabánková (2011) konstatuje, že indikátorů měření rozvoje území je velké množství pocházejících od různých institucí. Své vlastní ukazatele definovala například Evropská unie, která vytvořila takzvané strukturální indikátory. Na návrh Evropské komise byla rovněž vytvořena sada celkem deseti ukazatelů, které jsou sestavy tak, aby odrážely hlavní oblasti rozvoje a vzájemně se doplňovaly.

V rámci České republiky hodnotí postavení jednotlivých regionů, obcí a měst Český statistický úřad, který vede městskou a obecní statistiku – MOS. Tuto statistiku každým rokem aktualizuje a je možné z ní získat následující ukazatele z různých oblastí

Demografické prostředí, sídelní struktura

(např. index stáří, hustota zalidnění, úhrnná plodnost atd.)

Sociální prostředí

(např. míra nezaměstnanosti, bytová potřeba, počet žáků na 1 třídu ZŠ, volební účast)

Ekonomické prostředí

(např. podíl kapitálových výdajů, daňové příjmy na 1 obyvatele, intenzita podnikatelské aktivity)

Infrastruktura, poloha, dostupnost a životní prostředí

(např. význam veřejné dopravy, průměrná doba vyjížděky za prací apod.)

V rámci hodnocení potenciálu určité obce či města můžeme vycházet z databáze městské a obecní statistiky (MOS), kterou vede Český statistický úřad a je každým rokem aktualizována. Můžeme získat údaje o různých ukazatelích z oblastí, jako jsou například:

- Obecné charakteristiky
- Druhy pozemků
- Hospodářská činnosti
- Kultura
- Obyvatelstvo
- Školství
- Sociální oblast
- Sport
- Zdravotnictví

2.6 Finanční souvislosti povodní

V rámci workshopu, který proběhl v roce 2012 na Masarykově univerzitě v roce 2012, konstatovali jeho účastníci, že řešení jakékoliv krizové situace, mezi které bezesporu patří i povodně, s sebou pokaždé přináší značnou potřebu finančních prostředků. Od roku 2010 tak platí povinnost pro obce I. a II. stupně v rámci svého rozpočtu vyčleňovat následující položky:

- finanční prostředky k zajištění prevence přípravy na krizové situace
- účelovou rezervu na řešení krizových situací
- účelovou rezervu na odstraňování následků krizových situací

Jednou z možností financování krizových situací je takzvané programové financování. Jedná se o kategorii veřejných financí, která je podle rozpočtových pravidel charakterizována jako soubor podmínek

- věcných
- časových
- finančních

a to pro pořízení, technické zhodnocení, údržbu nebo opravy majetku. Státní rozpočet se může podílet na financování ve dvou formách. První podobou jsou výdaje na financování jednotlivých programů. Druhou podobu představují záruky státu nad úvěry přijatými právníky nebo fyzickými osobami. Naproti tomu účast obcí se realizuje prostřednictvím grantů, projektů, dotací či subvencí. Princip programového financování se využívá nejen v souvislosti s řešením škod vzniklých na základě mimořádných situací, ale také při čerpání dotací z evropských zdrojů.

Další případná pomoc obcím může být směřována z kraje jako územně samosprávného celku, a to buď přímo z jeho vlastního rozpočtu, nebo jeho prostřednictvím rozpočtu ústředního orgánu státní správy.

Samotná obec při řešení krizové situace musí využít veškeré dostupné finanční zdroje, kterými mohou být především:

- rozpočet obce
- dary a příspěvky
- pojištění majetku obce
- veřejné sbírky

V okamžiku, kdy obec prokazatelně vyčerpá všechny výše zmíněné zdroje, může požádat o finanční pomoc kraje či uvolnění finančních prostředků z účelové rezervy státního rozpočtu.

V případě poskytnutí finančních prostředků ze státního rozpočtu jsou obce povinny řídit se veškerými právními předpisy, které se týkají především rozpočtování a účetnictví. Zvláštním právním předpisem je pak usnesení vlády České republiky z roku 2010, které nese název „Způsob použití finančních prostředků z účelové rezervy na řešení krizových situací, jejich předcházení a odstraňování následků, vytvořené v kapitole Všeobecná pokladní správa podle zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů“.

3 Metodika

3.1 Cíle

Cílem této diplomové práce je popsat hospodaření a rozvoj vybraného města v dostupné časové řadě, posoudit zásadní faktory na ně působící a existující tendence. Posoudit vztah hospodaření a rozvoje města po roce 1990 a to prostřednictvím základní analýzy rozpočtu vybrané municipality a následně pomocí vybraných ukazatelů. Součástí práce je také srovnání několika strukturou podobných municipalit s cílem pokusit se nalézt případná specifika. Pro účely dosažení cíle této absolventské práce jsem vybral město Chrástava.

3.2 Výběrový soubor

V rámci dílčího cíle této práce bylo vybráno pro účely srovnání celkem šest měst. Kromě již zmíněné Chrastavy, byla vybrána města, která se jí na základě zvolených kritérií co nejvíce podobají tak, aby pokud možno v co největší míře odpovídaly municipalitě, která bude v rámci primárního cíle práce zkoumána poněkud hlouběji. Zvolená kritéria výběru jsou následující:

- Jedná se o obec s pověřeným obecním úřadem
- Obec se nachází v okrese sousedící s hranicemi České republiky a jiného státu
- Počet obyvatel se pohybuje v rozmezí 5000 až 9000 obyvatel
- Jedná se o obce zastupující kraje, které se nachází v Čechách

Na základě zmíněných kritérií byla zvolena tyto města:

- Šluknov, zastupující Ústecký kraj
- Planá, zastupující Plzeňský kraj
- Kaplice, zastupující Jihočeský kraj
- Úpice, zastupující Královhradecký kraj
- Nejdek, zastupující Karlovarský kraj

Česká města byla zvolena tak, aby byl respektován vývoj v tehdejším Československu, potažmo nyní České republice, který měl jistě svůj podíl na hospodaření a rozvoj zvolených obcí.

3.3 Zdroje dat

Základním zdrojem dat budou veřejně přístupné informační systémy ARIS, ÚFIS a Monitor, které jsou provozovány Ministerstvem financí České republiky. Z těchto informačních systémů budou získány především údaje z finančních výkazů, které jsou nutné pro provedení jednotlivých výpočtů. Nedílnou součástí budou také informace, které poskytuje prostřednictvím své databáze Český statistický úřad. S jeho pomocí budou získány údaje u počtu obyvatel jednotlivých obcí, které budou použity při přepočtu na jednoho obyvatele. Nedílnou součástí bude rovněž využití databáze měst a obcí – MOS, kterou taktéž provozuje a každoročně aktualizuje Český statistický úřad. Pro podrobné informace o rozpočtech jednotlivých obcí bude využit portál umožňující přístup do rozklikávacího rozpočtu obce. V neposlední řadě budou využita i data, která poskytuje, prostřednictvím svého integrovaného portálu, Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

Dalším zdrojem dat bude místní šetření, které bude soustředěno v mnou vybrané municipalitě, na kterou bude tato absolventská práce primárně zaměřena. Cílem místního šetření je získání a poznání hlubších a zároveň specifických dat a poznatků o vybrané obci.

3.4 Vybrané ukazatele

Celá praktická část mé diplomové práce je rozdělena na několik dílčích bodů. Prvně se zaměřím na obecné představení mnou vybraného města, které popíši z několika hlediska, kterými jsou například poloha, orgány města, kultura a podobně.

Poté se zaměřím na analýzu hospodaření města z hlediska celkového rozpočtového hospodaření. Posoudím základní rozpočtové hospodaření obcí, strukturu příjmů a výdajů.

Následující část již bude soustředěna na podrobnější analýzu vybraných ukazatelů, které nějakým způsobem popisují hospodaření města. V jednom ze svých článků o financování rozvoje města portál na podporu rozvoje obce zmiňuje, že hlavním úkolem obce je zajistit dostatečný objem finančních prostředků pro výkon svěřených úkolů a také pro další rozvoj svého území. K tomu využívá především příjmy daňové, které jsou víceméně dané zvnějšku, ale také příjmy kapitálové, které obec ovlivňuje zejména hospodařením se svým majetkem. Pro realizaci větších rozvojových projektů jsou pak nezbytné dotace. Hospodaření města tedy budu hodnotit pomocí následujících hledisek:

- Běžné a kapitálové příjmy
- Běžné a kapitálové výdaje
- Místní poplatky
- Příjmy z daně z nemovitých věcí
- Daňové příjmy v přepočtu na jednoho obyvatele
- Zadluženost v přepočtu na jednoho obyvatele
- Ukazatel dluhové služby

Místní poplatky a příjmy z daně z nemovitých věcí podrobím hlubší analýze z toho důvodu, že se jedná o část daňových příjmů obce, které může sama částečně ovlivnit. Samotnou zadluženost budu sledovat z toho důvodu, že příliš velké zadlužení obce může mít vliv na získání dotací a tím tak ovlivnit samotný rozvoj obce.

Běžné příjmy – za běžný příjem je považován příjem, který se pravidelně opakuje a jeho změna v rámci meziročního srovnání je relativně malá. Mezi běžné příjmy řadíme příjmy daňové, nedaňové a běžné dotace.

Kapitálové příjmy – zahrnují příjmy z kapitálových dotací, příjmy z prodeje dlouhodobého majetku a přebytek běžného rozpočtu. Příjmy z kapitálových dotací a z prodeje dlouhodobého majetku nelze považovat za příjmy stabilní a nemohou tedy z dlouhodobého hlediska zaručovat příjmy kapitálového rozpočtu

Místní poplatky – místní poplatky řadíme mezi daňové příjmy, o jejichž využití plně rozhoduje zastupitelstvo příslušné municipality. Význam místních poplatků je rovněž v možnosti jejich regulace. Jedná se o takzvané fakultativní poplatky, což představuje možnost zastupitelů rozhodnout o tom, zda budou na území dané obce vybírány či nikoliv. Místní poplatky se zavádí prostřednictvím obecně závazné vyhlášky. Mezi místní poplatky řadíme například poplatek za psa, za ubytovací kapacity, lázeňský a rekreační pobyt či celkový provoz svozu komunálního odpadu.

Příjmy z daně z nemovitých věcí – výnos z této daně je z celé své části příjmem obecního rozpočtu. Zároveň se jedná o daň, u které může municipalita regulovat její výši a to prostřednictvím místního koeficientu, jehož hodnotu může o jednu kategorii zvýšit či naopak o jednu až maximálně tři kategorie snížit.

Obrázek 2: Koefficient daně z nemovitých věcí

Koefficient je přiřazen jednotlivým obcím podle počtu obyvatel takto:			
1,0	v obcích	do 1000 obyvatel	
1,4	v obcích	nad 1000 obyvatel	do 6000 obyvatel
1,6	v obcích	nad 6000 obyvatel	do 10 000 obyvatel
2,0	v obcích	nad 10 000 obyvatel	do 25 000 obyvatel
2,5	v obcích	nad 25 000 obyvatel	do 50 000 obyvatel
3,5	v obcích	nad 50 000 obyvatel	a ve Františkových Lázních, Luhačovicích, Mariánských Lázních a Poděbradech
4,5	v Praze		(maximální zvýšení na hodnotu 5)

Zdroj: Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách v roce 2014

Běžné výdaje – jedná se o výdaje, které se každoročně opakují, slouží k běžné spotřebě a užitek z nich je realizován v daném roce.

Kapitálové výdaje – z drtivé většiny představují kapitálové výdaje pořízení hmotného a nehmotného majetku, dále se může jednat o transfery podnikatelským subjektům, veřejně prospěšným organizacím nebo fyzickým osobám, ale také nákup cenných papírů a majetkových podílů.

Celkový dluh na 1 obyvatele

Ukazatel dluhové služby - Tento ukazatel vypovídá o schopnosti příslušné obce uhradit svůj dluh. Pracuje se dvěma dílčími faktory, kterými jsou splátky úvěrů (dluhová služba) a skutečný objem běžných příjmů (duhová základna). Výpočet se zpravidla provádí za jeden kalendářní rok.

Další část této práce je věnována rozvoji obce, který je hodnocen v několika dílčích oblastech, které charakterizují různé ukazatelé. Výběr ukazatelů vycházel z poznatků zmíněných v jedné z předešlých kapitol, která se věnovala rozvoji obce. V této kapitole bylo konstatováno, že rozvoj obce lze měřit poměrně velkým množstvím ukazatelů, avšak všechny ukazatele můžeme shrnout do velkých skupin, kterými jsou demografie, sociální oblast, ekonomický pohled na rozvoj města a také jakýsi pohled na celkovou infrastrukturu, polohu a životní prostředí obce. Z toho důvodu jsem pro analýzu rozvoje obce zvolil následující ukazatele:

Index stáří - Jedná se o ukazatel z oblasti demografie. Jeho snahou je poskytnout informace a postupném stárnutí populace. Index stáří je poměrový ukazatel složený z údajů a počtu dětí ve věku 0 až 14 let a počet obyvatel starších 60 let. Výsledkem tohoto

ukazatele je vyjádření počtu obyvatel starších 60 let na 100 dětí ve věku 0 až 14 let. Může být doplňován ještě o ukazatele indexu závislosti nebo indexu ekonomického zatížení.

Výpočet:

$$\frac{\text{Počet obyvatel ve věku 60 let a více}}{\text{Počet obyvatel ve věku 0 až 14 let}} \quad (2)$$

Přirozený přírůstek – jedná se o rozdíl mezi počtem živě narozených (N) a zemřelých (M) sledovaný v rámci regionální a časové jednotky. Přičemž:

Pokud $N > M$ hovoříme a přirozeném přírůstku

Pokud $N < M$ hovoříme o přirozeném úpadku

Samotný přirozený přírůstek se nejčastěji vyjadřuje pomocí relativního ukazatele, v rámci kterého dochází k přepočtu na 1000 obyvatel středního stavu, čímž dosáhneme odstranění vlivu rozdílného rozsahu populace a různých časových jednotek.

Výpočet relativního ukazatele přirozeného přírůstku:

$$\frac{N_V}{P} \times 1000 - \frac{M}{P} \times 1000 \quad (3)$$

kde: N_V - počet živě narozených,

M - počet zemřelých,

P - střední stav obyvatelstva

Míra nezaměstnanosti - Nezaměstnanost se řadí mezi ukazatele z oblasti sociální. Obecně se jedná o stav na trhu práce, kdy určitá část obyvatel není schopna nebo ochotna najít si placenou pracovní pozici. Faktory, které definují nezaměstnanou osobu, jsou následující:

- osoba starší 15 let
- aktivně si hledá práci
- je schopna nastoupit do práce nejdéle do 14 dnů

Výpočet:

$$\frac{\text{počet obyvatel bez práce}}{\text{celkový počet pracovních sil}} \quad (4)$$

Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání - Dle definice Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky je počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ukazatel, který nám poskytuje údaj o uchazečích o zaměstnání ve věku 15-64, kteří jsou schopni bez velkých průtahů nastoupit do zaměstnání. Jedná se tedy o evidované nezaměstnané na příslušném úřadu práce, kterým nebrání žádná objektivní příčina v nástupu do zaměstnání. Mezi dosažitelné se nezapočítávají určité skupiny uchazečů o práci. Jedná se například o uchazeče ve vazbě, ve výkonu trestu nebo v pracovní neschopnosti.

Intenzita bytové výstavby – jedná se o ukazatel počtu dokončených bytů v budovách pro bydlení a to nových či stávajících, jejichž realizace byla dokončena ve sledovaném období. Jedná se o byty v nové výstavbě, nástavbě, přístavbě nebo dokončené rekonstrukci a modernizaci.

Zastavěná plocha - pro zastavěnou plochu existuje mnoho různých výkladů. Její definici nalezneme v několika právních předpisech. Jedná se například o oceňovací vyhlášku, zákon o dani z nemovitých věcí anebo stavební zákon. Jelikož byla v rámci této práce analyzována daň z příjmů z nemovitých věcí, bude pro účely této práce využita právě definice zastavěné plochy dle tohoto zákona, která zní následovně: „*Zastavěnou plochou se pro účely daně z nemovitých věcí rozumí zastavěná plocha stavby podle stavebního zákona odpovídající nadzemní části zdanitelné stavby.*“

Počet ekonomických subjektů - Ukazatel počtu ekonomických subjektů registrovaných na území příslušné obce byl zvolen především z důvodů získání alespoň základního pohledu na podnikatelské prostředí v jednotlivých obcích, které byly pro účel této práce zvoleny. Samotný ukazatel může být často zkreslující, proto se v některých případech využívá jeho modifikovaná verze, která zahrnuje pouze ekonomické subjekty se zjištěnou aktivní činností.

4 Praktická část

4.1 Město Chrastava

Chrastava je město nacházející se v severních Čechách, přibližně osm kilometrů severně od krajského města Liberec. Městem protéká řeka Jeřice, která se zde vlévá do Lužické Nisy. Katastrální území Chrastavy se člení celkem na pět částí – Horní Chrastava, Dolní Chrastava, Dolní Vítkov, Horní Vítkov a Andělská hora. Dle údajů Českého statistického úřadu měla Chrastava k 1. lednu 2015 6 198 obyvatel.

Chrastava je rovněž součástí dvou dobrovolných svazků obcí a měst. Na území České republiky se jedná o mikroregion Hrádecko-Chrastavsko, který sdružuje města a obce na německo-česko-polském pomezí. Chrastava spolupracuje i na nadnárodní úrovni v rámci euroregionu Nisa, jehož součástí jsou obce a města zastupující Spolkovou republiku Německo, Polskou republiku a Českou republiku.

4.1.1 Orgány města

Chrastavské zastupitelstvo je tvořeno celkem z 19 členů, kteří byli zvoleni občany města v posledních komunálních volbách v roce 2014. Z jejich středu byl opět zvolen starostou města Ing. Michael Canov, který tento post vykonává již od roku 2002. Místostarostkou byla, již do svého druhého funkčního období, znovu zvolena paní Zita Václavíková. Dále byli zvoleni další tři radní a rovněž členové finančního a kontrolního výboru.

Městský úřad tvoří pět specificky zaměřených odborů řešící různé záležitosti samotného města a jeho občanů. Nedílnou součástí a dalším z orgánů města je samotná městská policie, která čítá k 1. lednu 2016 pět strážníků. Posledním orgánem města jsou jednotlivé osadní výbory, které zastupují občany menších místních částí, konkrétně se jedná o osadní výbory Andělská Hora, Vítkov, Vysoká a Víska.

4.1.2 Městské organizace

Dle organizačního řádu města je Chrastava **zřizovatelem organizačních složek města**, kterými jsou:

- Společenský klub Chrastava
- Městská knihovna Chrastava a pobočka MLK Vítkov
- Městské muzeum
- Městské informační centrum
- Führichův dům
- Městské kino
- Hasičská jednotka

Dále zřizovatelem příspěvkových organizací, které jsou následující:

- Základní škola Chrastava
- Základní škola a mateřská škola Vítkov
- Mateřská škola Chrastava
- Školní jídelna Chrastava

Nedílnou součástí činnosti města je také **řízení a správa různých objektů**, které se nachází na území města. Na základě mandátní smlouvy uzavřené s městským bytovým družstvem řídí a spravuje město Chrastava

- Dům s pečovatelskou službou
- Muzeum hasičské techniky
- Azylový dům

Naopak **prostřednictvím svého odboru rozvoje, majetku a dotací řídí a spravuje** městský hřbitov a městské koupaliště.

Z důvodu různé spolupráce či snad uplatňování svého vlivu je město Chrastava **členem, společníkem nebo účastníkem různých svazů či organizací** mezi které patří:

- Svaz měst a obcí ČR
- Sdružení Euroregion Nisa
- Mikroregion Hrádecko – Chrastavsko
- Městské bytové družstvo Chrastava
- TJ Spartak Chrastava

V neposlední řadě **vlastní určité podíly v akciových společnostech** a je tedy akcionářem:

- ČSAD Liberec, a. s.
- Severočeská vodárenská společnost, a. s. Teplice
- SČE, a. s. Děčín
- Technické a stavební služby, a. s. Chrastava

4.1.3 Kultura

Během celého roku probíhá na území Chrastavy mnoho pravidelných kulturních akcí. Ihned na počátku roku – první víkendovou sobotu každoročně pořádá místní Klub českých turistů pochod zvaný Chrastavská šlápota. V rámci plesové sezóny byl, v teprve nedávné době, obnoven městský ples.

Při příležitosti „vítání léta“ se vždy první víkend v červnu pořádají třídní městské slavnosti, na které následně v srpnu navazuje tradiční Svatovavřinecká pouť. Mimo

to je celoročně v provozu městské kino, které čas od času využívá pro svá představení místní divadelní spolek.

Veškeré kulturní akce v Chrastavě se konají pod záštitou místního společenského klubu, který pravidelně několikrát do měsíce pořádá různorodé akce pro místní občany. Namátkou se jedná o provoz dámského klubu, kurzy hraní na kytaru či piano, vyhlásování sportovce a osobnosti roku, v neposlední řadě rovněž setkání s osobnostmi českého showbyznysu ve formě jakési talk show.

4.1.4 Významné milníky v období po roce 1990

Tak jako na jiných místech v České republice i v Chrastavě, v období po Sametové revoluci, docházelo k rozbourání dosavadních struktur. V dubnu 1990 byl prvním porevolučním starostou města zvolen JUDr. Otakar Letovský, který byl však záhy téhož roku v listopadu, kdy proběhly první svobodné volby, nahrazen panem inženýrem Josefem Vyhnánkem. Ten setrval ve své funkci jedno čtyřleté volební období. Mezi lety 1994 až 2002 funkci starosty města vykonával Mgr. Petr Medřický, který byl následně vystřídán současným starostou Ing. Michaelem Canovem.

Mezi významné události v období po roce 1990 zcela jistě patří dvojnásobná návštěva města prezidentem republiky Ing. Václavem Klausem, který Chrastavu navštívil nejprve v květnu 2005 a poté opět v září 2012. Zajímavostí může být rovněž fakt, že teprve v roce 2005 byl městu Chrastava, prostřednictvím tehdejšího předsedy poslanecké sněmovny parlamentu ČR, poskytnut dekret na vlajku města. Rád bych také zmínil málo vídaný úspěch chrastavské rodačky Kateřiny Průšové, která se v roce 2002 stala vítěžkou soutěže Miss České republiky.

Co se týče investiční výstavby, prošla Chrastava od počátku devadesátých let minulého století výraznými proměnami. Jednou z největších proměn zcela jistě prošlo samotné náměstí, na kterém byly postupně zrekonstruovány všechny významné objekty – kašna, morový sloup a v neposlední řadě rovněž samotná radniční budova.

V oblasti školství docházelo k postupným opravám hlavní budovy školy na náměstí. Opraveny a zateplený byly všechny tři budovy mateřské školy a samotná školní jídelna se dokonce dočkala budovy zcela nové. V rámci sociálních potřeb občanů města došlo k výstavbě dalších tří budov, které se přidaly k jedné předchozí a dnes celkově tvoří dům s pečovatelskou službou. V oblasti kultury došlo k modernizaci měst-

ského kina a k přebudování bývalé budovy, kde sídlila v minulosti například školní jídelna nebo některé odbory městského úřadu, na centrum volnočasových aktivit. Nad samotným městem byly vybudovány také termální lázně. Co se týče oblasti dopravy, bylo opraveno hlavní autobusové nádraží a nově vybudované menší u budovy vlakové nádražní haly, která taktéž prošla rekonstrukcí. Již od roku 1990 se zároveň představitelé města snažili o vybudování jakéhosi obchvatu města, který by odklonil nákladní dopravu z centra města. Samotná realizace přeložky však byla slavnostně zahájena až v roce 2009 a do dnešního dne je stále budována. Nelze opomenout ani oblast sportu. Během posledních let bylo v podstatě zcela znovu vybudováno hlavní fotbalové hřiště, vybudováno bylo také multifunkční atletické hřiště a v roce 2016 byla zahájena již dlouho očekávaná rekonstrukce sportovní haly.

Nejvýznamnějšími okamžiky z pohledu běžného chrastavského občana se ale bezesporu musely stát dva osudné srpny – konkrétně srpen 2002 a hlavně srpen 2010. Zatímco v srpnu 2002 na rozdíl od jiných částí naší republiky Chrastavu povodně zasáhly jen částečně a víceméně bez větších škod, tal ani tenkrát si nikdo nedokázal představit, co nastane v osudnou srpnovou sobotu 2010, kdy několik povodňových vln naprosto zdevastovalo v podstatě celé město, které bylo odříznuto od okolního světa. Výsledkem byla zničená infrastruktura, několik nucených demolic různých objektů a vysoké škody jak na městském, tak soukromém majetku. Tento černý den v historii Chrastavy měl velký dopad na následný vývoj města.

4.2. Analýza rozpočtu města

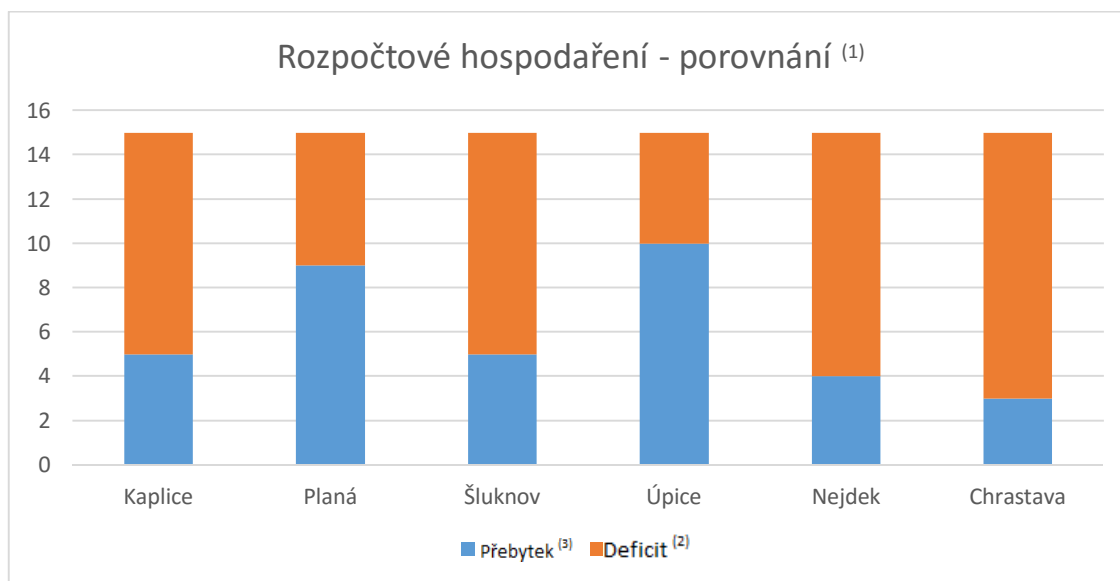
Graf 1: Rozpočtové hospodaření - Chrastava

⁽¹⁾Budget management ⁽²⁾ Deficit ⁽³⁾ Excess Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Hospodářsko-finanční odbor městského úřadu v Chrastavě v každém jednotlivém roce v rámci zvolené časové periody sestavoval rozpočet města jako vyrovnaný. Realita však na konci rozpočtového období byla odlišná. Celkem v osmnácti případech byly konečné výdaje města vyšší jak konečné příjmy a rozpočet města tak skončil v deficitu. Celkem šestkrát vykázal rozpočet Chrastavy přebytek, který byl následně ve většině případů převeden do rozpočtu následujícího. Většina rozpočtových přebytku byla vykázána v devadesátých letech minulého století, poslední přebytek datujeme k rozpočtu za rok 2013.

Graf 2: Výsledné rozpočtové hospodaření - porovnání

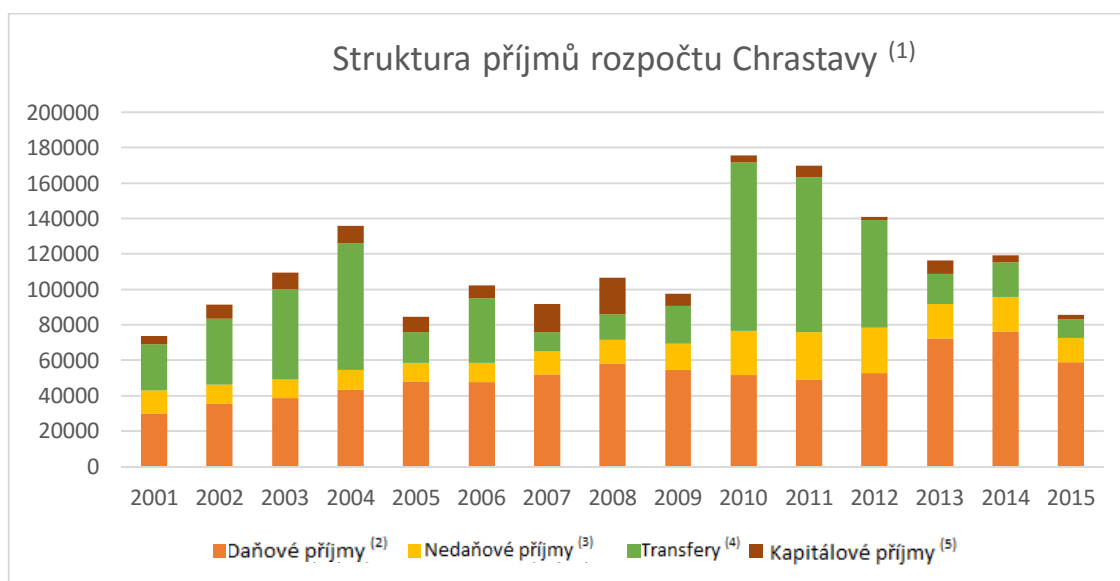
(1) Budget management (2) Deficit (3) Excess Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Pokud bychom hodnotili hospodaření jednotlivých měst od roku 2001 až do roku 2015 pouze na základě porovnání konečných sum příjmů a výdajů mohli bychom vybraná města rozdělit do dvou skupin. Pouze dvě města (Planá a Úpice) vykázala ve svých rozpočtech vícekrát přebytek než schodek. Ostatní města ve většině případů hospodařili „na dluh“, přičemž nejvíce se deficit rozpočtu vyskytuje právě u Chrastavy, kterou následuje Nejdek a Šluknov.

4.3 Struktura příjmů v jednotlivých letech

V rámci hlubší analýzy příjmů rozpočtu města Chrastavy v období let 2001 až 2015 bylo zvoleno druhové členění příjmů na příjmy daňové, nedaňové, kapitálové a dotace.

Graf 3: Struktura příjmů rozpočtu Chrastavy (v tis. Kč)

⁽¹⁾ The structure of budget revenues ⁽²⁾Tax revenues ⁽³⁾ Non-tax revenues ⁽⁴⁾ Transfers ⁽⁵⁾ Capital revenues
Zdroj:www.rozpocetobce.cz

Při pohledu na strukturu příjmů rozpočtu města Chrastava lze konstatovat, že nejvyšší podíly na celkových příjmech v jednotlivých letech vykazovaly příjmy daňové a rovněž ve většině letech přijaté dotace.

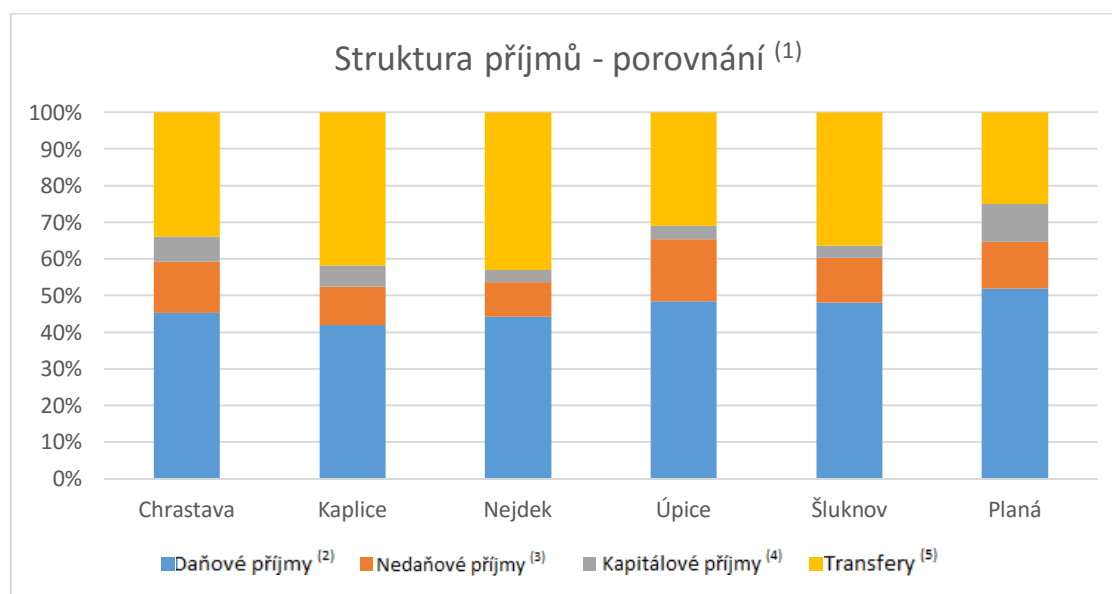
Podstatnou část daňových příjmů tvoří především tři sdílené daně, které do rozpočtů obcí plynou prostřednictvím rozpočtového určení daní. Jedná se jednak rozpočtovou položku zvanou „Obecné daně ze zboží služeb v tuzemsku“, která zahrnuje daň z přidané hodnoty. Zbývající sdílené daně jsou daně přímé. Jedná se tedy o příspěvek rozpočtu obce daný podílem na dani z příjmů právnických a fyzických osob.

Nedaňové příjmy ve srovnání s těmi daňovými hrají v rámci rozpočtu Chrastavy od roku 2001 podstatně menší roli. Zdroj těchto příjmů můžeme hledat převážně v rozpočtových položkách „Příjmy z vlastní činnosti“, jež zahrnuje příjmy z poskytovaných služeb a prodeje zboží a výrobků. Druhou výraznou položkou ve skupině nedaňových příjmů jsou příjmy získané prostřednictvím pronájmu obecního majetku, především nemovitostí.

Vůbec nejnižších hodnot dosahovaly v jednotlivých letech kapitálové příjmy. V rámci rozpočtu města Chrastava měly povětšinou tyto příjmy dvě podoby. Jednak se jednalo o příjmy získané na základě prodeje dlouhodobého majetku, což konkrétně představovalo především prodej obecních pozemků a nemovitostí. V některých letech byla část kapitálových příjmů získaná rovněž prostřednictvím prodeje majetkových podílů.

Poměrně výraznou část příjmů rozpočtu Chrastavy v jednotlivých letech představovaly přijaté transfery neboli dotace. Podstatná část přijatých transferů plynula do rozpočtu Chrastavy zejména ze státního rozpočtu, popřípadě rozpočtu Libereckého kraje. Nejvyšších hodnot dosahovaly přijaté transfery v letech 2010 a 2011, kdy došlo k výraznému navýšení rozpočtových položek „Neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně“ a „Neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů územní úrovně“, což bylo úzce spojeno s potřebou mimořádných finančních prostředků na obnovu města po ničivých povodních, zejména pak na obnovu dopravní infrastruktury.

Graf 4: Struktura příjmů – porovnání (v %)

(1) The structure of budget revenues - comparison (2) Tax revenues (3) Non-tax revenues (4) Capital revenues (5) Transfers Zdroj: www.rozpočetobce.cz

Pro účely srovnání příjmů dle druhového členění mezi jednotlivými obcemi můžeme vidět na výše umístěném grafu modelovou situaci, která vyjadřuje podíl jednotlivých příjmů na celkových příjmech, se kterými jednotlivé obce disponovaly od roku 2001 do roku 2015.

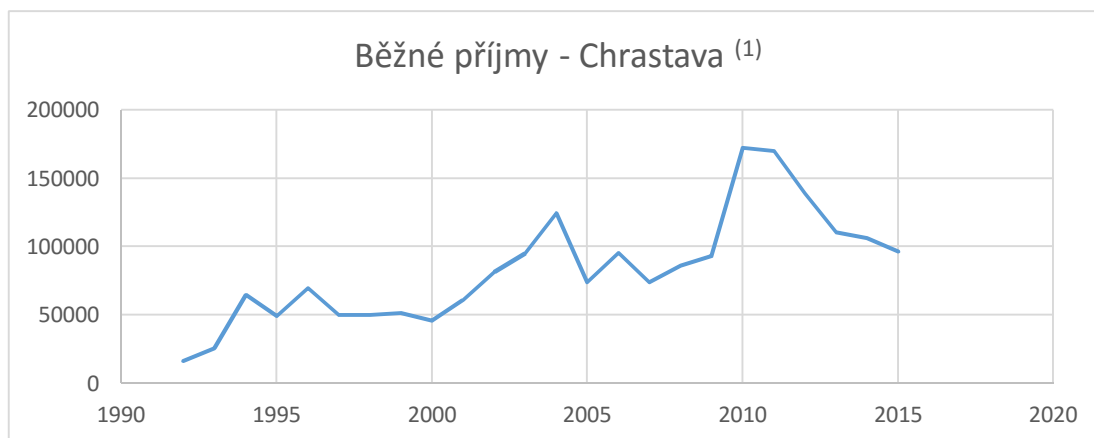
Při pohledu na již zmíněný graf jsou patrné jisté spojitosti mezi jednotlivými obcemi. Můžeme si povšimnout, že u všech vybraných obcí hrály největší roli dva druhy příjmů, kterými byly příjmy daňové a přijaté transfery. Takováto situace je zejména u malých a středních obcí poněkud očekávatelná.

Příjmy nedaňové a kapitálové jsou získávány především prostřednictvím manipulace s obecním majetkem nebo z vlastní činnosti obce. V takovém to případě mají však menší obce značně omezené možnosti a tak po většinu zkoumaných let hrály tyto příjmy

ve srovnání s příjmy daňovými a přijatými transfery, až na výjimky, poněkud zanedbatelnou roli.

4.4 Běžné příjmy

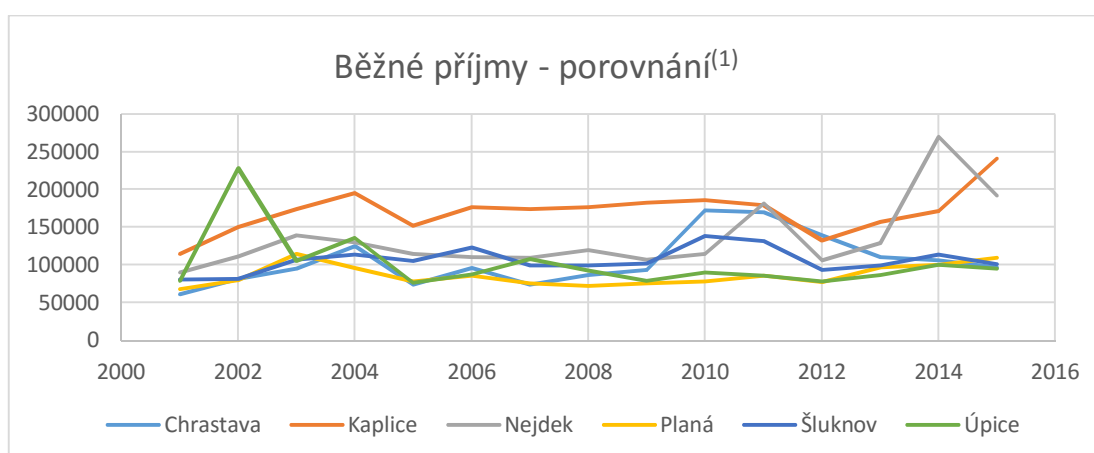
Graf 5: Běžné příjmy – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Current income Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Úroveň běžných příjmů Chrastavského rozpočtu v průběhu více jak dvaceti letého vývoje vykazuje, jak lze pozorovat z grafu, rostoucí trend. Jediný výrazný pokles můžeme pozorovat v období po roce 2004. Nejvyšší absolutní hodnoty dosáhly běžné příjmy v rámci rozpočtu za rok 2010. Jedním z výrazných faktorů, který tento prudký nárůst způsobil, bylo získání dotací, které městu mimořádně poskytovaly finanční pomoc po ničivých povodních, které Chrastavu postihly.

Graf 6: Běžné příjmy – porovnání (v tis. Kč)

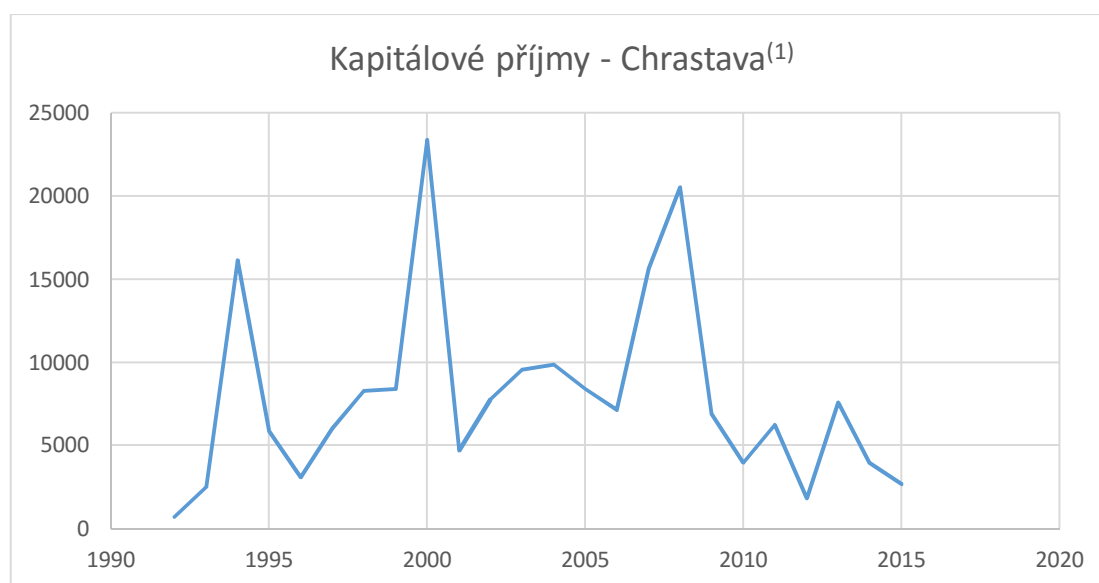

⁽¹⁾ Current income – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Při pohledu na graf běžný příjmů rozpočtů vybraných sledovaných měst lze poznamenat, že hodnoty běžných příjmů během sledovaného období se, až na výjimky, pohybovaly víceméně v úzkém intervalu a nevykazovaly tak velké výkyvy, čímž byl potvrzen předpoklad získaný v rámci teoretické části této práce. Jednorázové velké změny v hodnotě běžných příjmů lze pozorovat pouze ve dvou případech a to v případě Úpice v roce 2002 a také Nejdku v roce 2014. Obecně lze také říci, že největších běžných příjmů se dostávalo Kaplici, naopak s nejmenšími běžnými příjmy pracovali v Plané.

4.5 Kapitálové příjmy

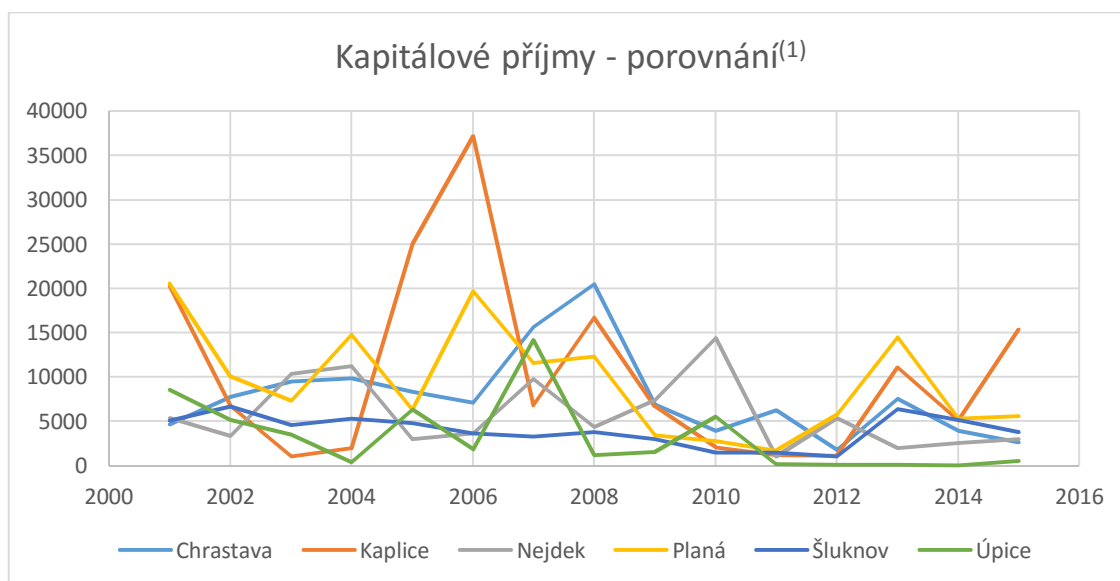
Graf 7: Kapitálové příjmy (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Capital revenues Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

I přes možné očekávání nestálosti úrovně kapitálových příjmů lze v případě Chrastavy pozorovat v rámci sledovaného časového období v celku podobné hodnoty pohybující se v poměrně úzkém intervalu. Od roku 1992 došlo pouze ve třech letech (1994, 2000 a 2008) k výrazné změně úrovně kapitálových příjmů, pravděpodobně způsobenou prodejem městského majetku.

Graf 8: Kapitálové příjmy – porovnání (v tis. Kč)

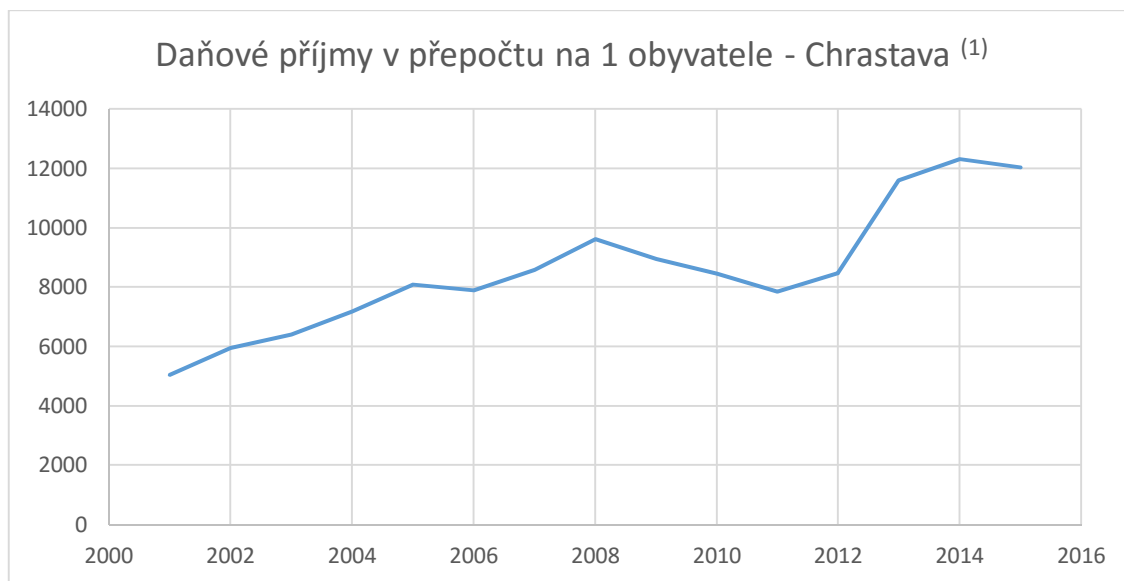

⁽¹⁾ Capital revenues – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

V případě kapitálových příjmů lze při pohledu na graf jejich vývoje jednoznačně pozorovat nestálost jejich hodnot. Kapitálové příjmy jsou velice závislé na způsobu, s jakým jednotlivá obec nakládá se svým majetkem a na rozdíl od běžných příjmů se tak může jejich hodnota v jednotlivých letech výrazně lišit. Oproti běžným příjmům mohou být v některých případech hodnoty kapitálových příjmů zanedbatelné. Tento jev můžeme pozorovat například u Úpice, jejíž hodnoty kapitálových příjmů od roku 2011 dosahovaly téměř nulových hodnot. Obecně se hodnoty kapitálových příjmů pohybovaly v průměru na úrovni maximálně jedné pětiny hodnot běžných příjmů. Jediný výrazný výkyv můžeme sledovat v roce 2006 v případě Kaplice, který byl pravděpodobně způsoben například prodejem nějakého obecního majetku.

4.6 Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele

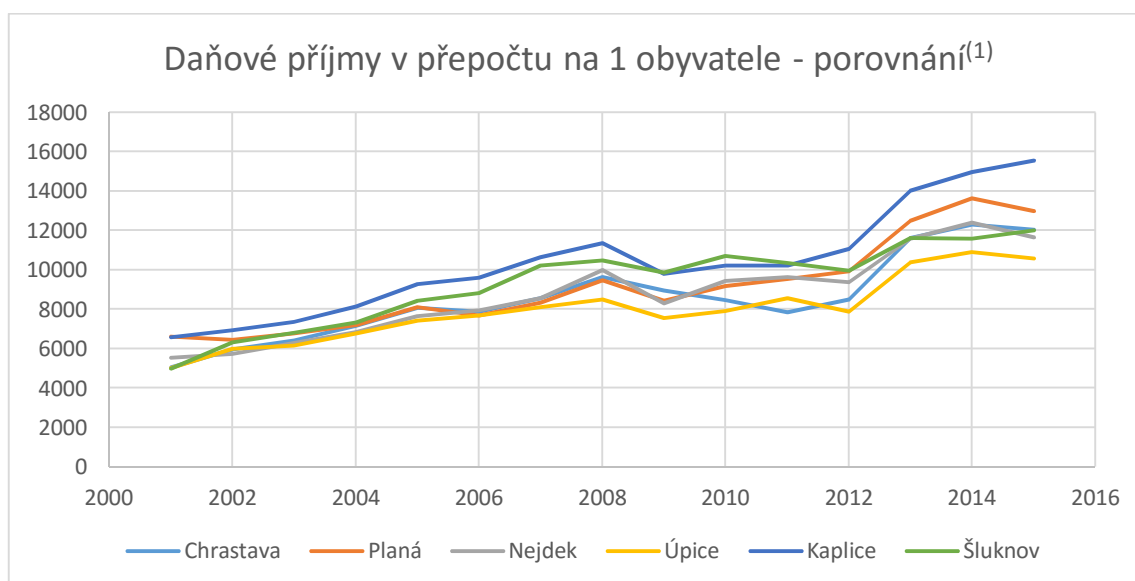
Graf 9: Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Tax revenues per 1 habitant Zdroj: www.rozpoctobce.cz

Daňové příjmy rozpočtu města Chrastavy vykazovaly od roku 2001 až do roku 2008 víceméně konstantní růst, pouze meziroční změna v letech 2005/2006 byla téměř nulová. Po roce 2008 došlo k poklesu hodnoty daňových příjmů v přepočtu na 1 obyvatele. Tento pokles lze vysvětlit změnami v daňových sazbách, především u daně z příjmu právnických osob, což zapříčinilo pokles hodnoty rozpočtové položky „Daně z příjmu právnických osob“. Po roce 2012 lze naopak pozorovat prudký nárůst, který je způsoben především změnou rozpočtového určení daní, která vešla v platnost v lednu 2013, která měla za cíl zlepšit postavení menších obcí v rámci přerozdělování sdílených daní vůči větším městům. Nejvyšší nárůst v rámci rozpočtu města Chrastavy se týkal především rozpočtové položky „Obecné daně ze zboží a služeb“ jejíž součástí je daň z přidané hodnoty.

Graf 10: Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele – porovnání (v tis. Kč)

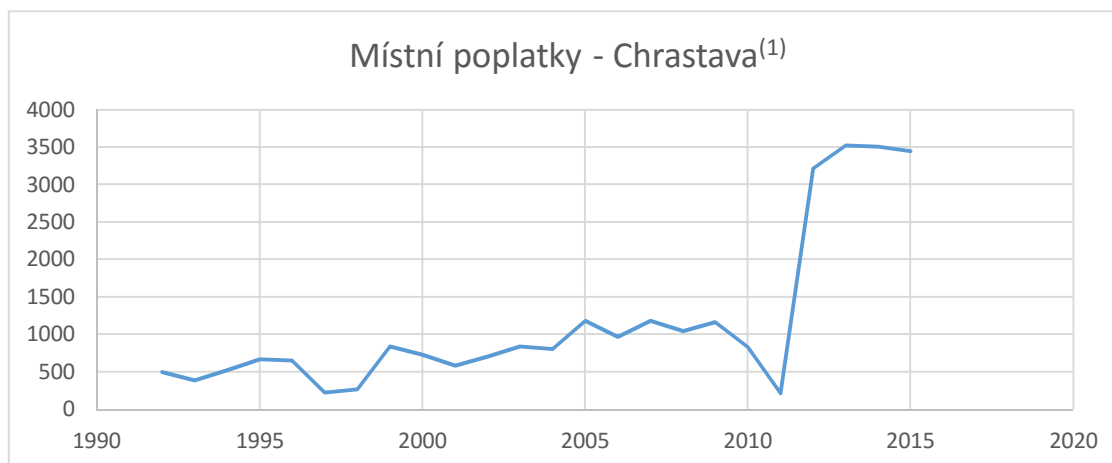

⁽¹⁾ Tax revenues per 1 habitant – comparison Zdroj: www.rozpocetobce.cz

V rámci porovnání hodnot daňových příjmů v přepočtu na jednoho obyvatele u vybraných obcí, lze obecně konstatovat, že vývoj těchto příjmů byl u všech obcí téměř totožný. Stejně jako v případě Chrastavy, můžeme i u ostatních obcí pozorovat nejdříve kontaktních růst daňových příjmů až do roku 2008. Poté dochází k určitému poklesu hodnoty daňových příjmů na následující čtyři roky. Po změnách v rámci rozpočtového určení daní dochází k výraznému navýšení daňových příjmů rozpočtů jednotlivých obcí, což potvrzuje i samotné Ministerstvo financí České republiky, které v rámci jedné ze svých zpráv týkající se této problematiky konstatovalo, že v rámci celostátního srovnání si celkové polepšilo 97.8% obcí.

4.7 Místní poplatky

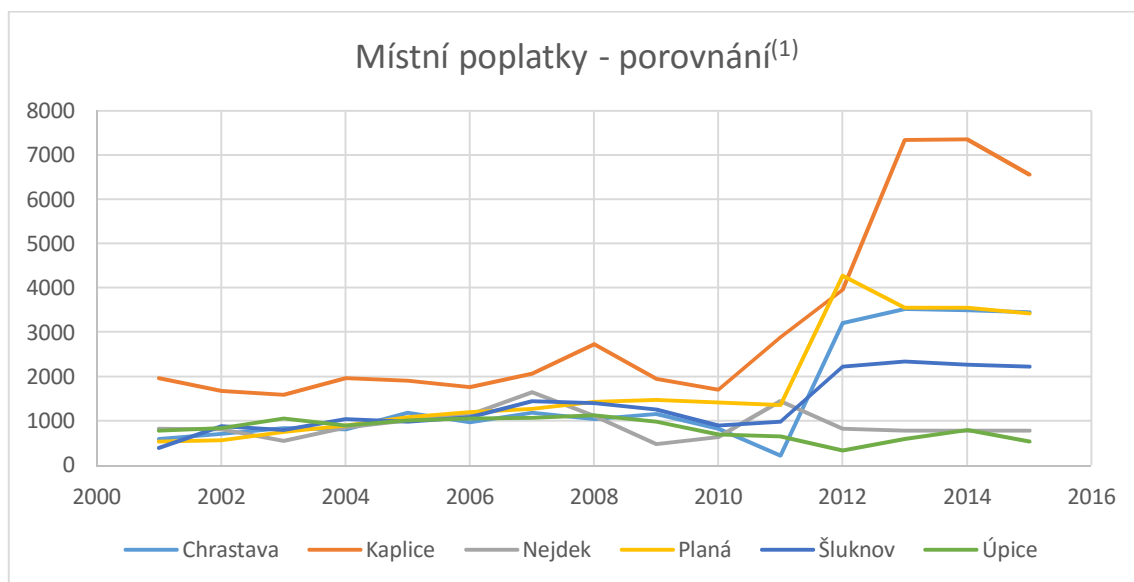
Graf 11: Místní poplatky – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Local charges Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

V období po roce 1990 se v rámci místní poplatků platných na katastrálním území města Chrastava vybíral po celé sledované období pouze jediný a to poplatek za psa. V roce 1998 se začal na základě obecně platné vyhlášky města vybírat také poplatek za provozování výherních hracích přístrojů, který byl však v posledních letech značně redukován. Další místní poplatek vešel v platnost v roce 2002 a to poplatek za provoz systému shromažďování, sběru a přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. Posledním poplatkem, který vešel v platnost od roku 2004, je místní poplatek za ubytovací kapacity. Výrazný skok v roce 2012 je způsoben změnou v rámci systému shromažďování komunálního odpadu.

Graf 12: Místní poplatky – porovnání (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Local charges – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Místní poplatky jsou specifickou částí příjmové stránky rozpočtu obce. Celý výnos z těchto poplatků je příjmem rozpočtu příslušné obce, přičemž sama obec rozhoduje o tom, zda je na jejím katastrálním území poplatek vybírán či nikoliv. Mezi nejčastější místní poplatky patří poplatek za psa, za provozování systému komunálního odpadu a za využívání veřejného prostranství.

V rámci analýzy ve vybraných městech z období 2001 až 2015 lze na základě získaných výsledků poznamenat, že úroveň místních poplatků je víceméně konstantní a mění se skokově. Z grafu lze vyčíst, že suma vybraných místních poplatků byla ve všech obcích od roku 2001 do roku 2010 téměř stejná nebo docházelo k menším výkyvům. Naopak po roce 2010 docházelo téměř u všech měst k výraznému navýšení úrovně místních po-

platků, které se v roce 2013 opět ustálily na vyšší hodnotě než v předešlých letech. Výjimku tvořily dvě města a to Nejdek, kde došlo k naopak k malému snížení hodnoty získané z místních poplatků a také Úpice, kde byla úroveň stanovených místních poplatků nadále konstantní.

4.8 Daň z nemovitých věcí

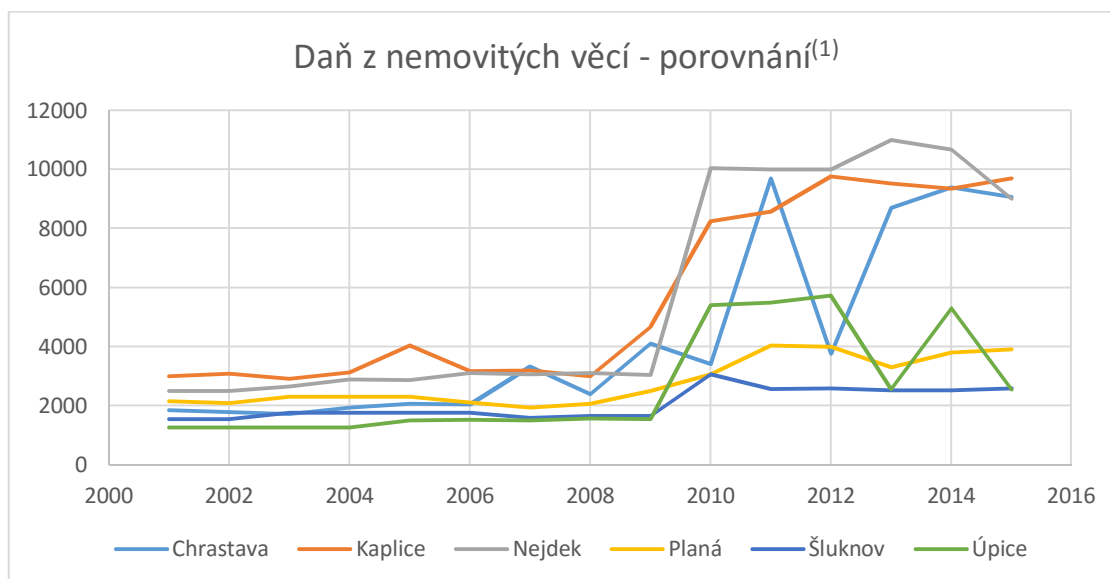
Graf 13: Daň z nemovitých věcí – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Land value tax Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Daň z nemovitých věcí byla do roku 1993 vybírána jako daň domovní a poté také jako daň z nemovitosti. Obec může její výši ovlivnit pomocí místního koeficientu. V rámci Chrastavy je stanoven tento koeficient na hodnotu 1,4. Hodnota tohoto čistého příjmu rozpočtu města v Chrastavě vykazovala v rámci svého vývoje mírný růst, který byl bezesporu ovlivněn intenzitou bytové výstavby. Koeficient byl celkem třikrát měněn. Poprvé v roce 2011, kdy se koeficient zvedl na hodnotu 2 a to především z důvodu nutnosti dalších možných příjmů na investiční akce, které bylo nutné realizovat po ničivých povodních v roce 2010. O rok později byl koeficient snížen na svou původní hodnotu. V roce 2013 byl opět z důvodu potřeby finančních prostředků na investiční akce města a také na podporu vzdělávání mládeže zvýšen na úroveň 2.

Graf 14: Daň z nemovitých věcí – porovnání (v tis. Kč)

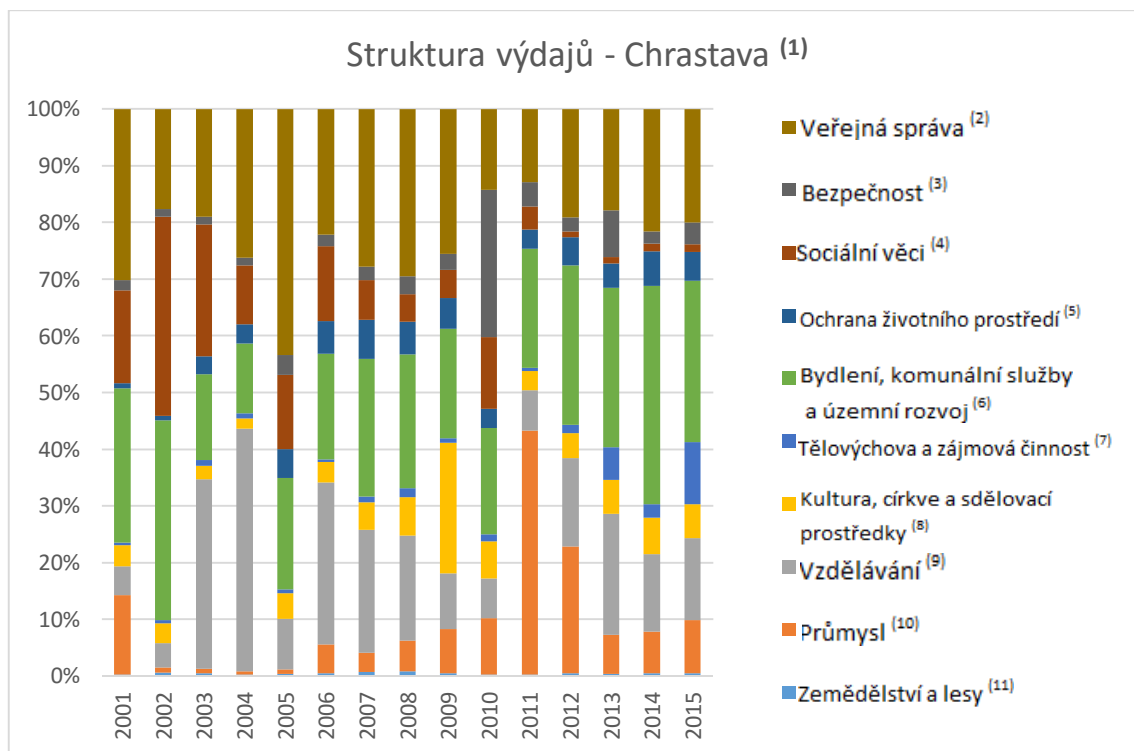

⁽¹⁾ Land value tax – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Při pohledu na graf hodnot daně z nemovitých věcí mezi jednotlivými městy můžeme tento vývoj rozdělit do dvou etap. V první etapě, která trvala do konce roku 2007, můžeme pozorovat téměř neměnné hodnoty. S novelou zákona o dani z nemovitých věcí, která nabyla účinnosti 1. ledna 2008 a přinesla možnost jednotlivým obcím její výši částečně ovlivňovat, můžeme pozorovat v následujících letech dva jevy. Jednak u většiny měst došlo k výraznému navýšení příjmů s výjimkou Šluknova a také Plané. Zároveň lze pozorovat odlišné přístupy jednotlivých zastupitelstev v rámci této problematiky.

4.9 Struktura výdajů rozpočtu Chrastavy v jednotlivých letech

Graf 15: Struktura výdajů – Chrastava (v %)

⁽¹⁾ Expenditure structure ⁽²⁾ Public administration ⁽³⁾ Safety ⁽⁴⁾ Social affairs ⁽⁵⁾ Enviromental protection ⁽⁶⁾ Housing, business services and territorial development ⁽⁷⁾ Physical education and leisure activities ⁽⁸⁾ Culture, church and mass media ⁽⁹⁾ Education ⁽¹⁰⁾ Industry ⁽¹¹⁾ Agriculture and forests Zdroj: www.rozpoctobce.cz

Stejně jako v případě příjmů rozpočtu, tak i výše umístěný graf zobrazuje podíly jednotlivých položek výdajů dle druhového členění na celkových výdajích rozpočtu v jednotlivých zkoumaných letech. Ihned si můžeme povšimnout, že oproti příjmům, jejichž podíly byly v jednotlivých letech víceméně podobné, tak u výdajů již můžeme pozorovat určité rozdíly mezi jednotlivými roky.

I přesto však můžeme v rámci rozpočtu Chrastavy hovořit a třech výdajových položek, které v každém z analyzovaných let zaujímaly poněkud výraznější část celkových výdajů. Za prvé se jedná o položku výdajů určených na veřejnou správu. Tyto výdaje jsou z podstatné části spojené s výkonem místní správy, avšak tato kapitola zahrnuje i výdaje vynaložené na zajištění vyhlášených voleb do Parlamentu České republiky, prezidenta a dalších. Rovněž zde nalezneme výdaje spojené s fungováním zastupitelstva obce.

Druhou významnou odvětvovou položkou výdajů v jednotlivých letech byla v rámci rozpočtu Chrastavy oblast bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje. V rámci této kategorie plynou největší výdaje do zajištění takzvané technické správy,

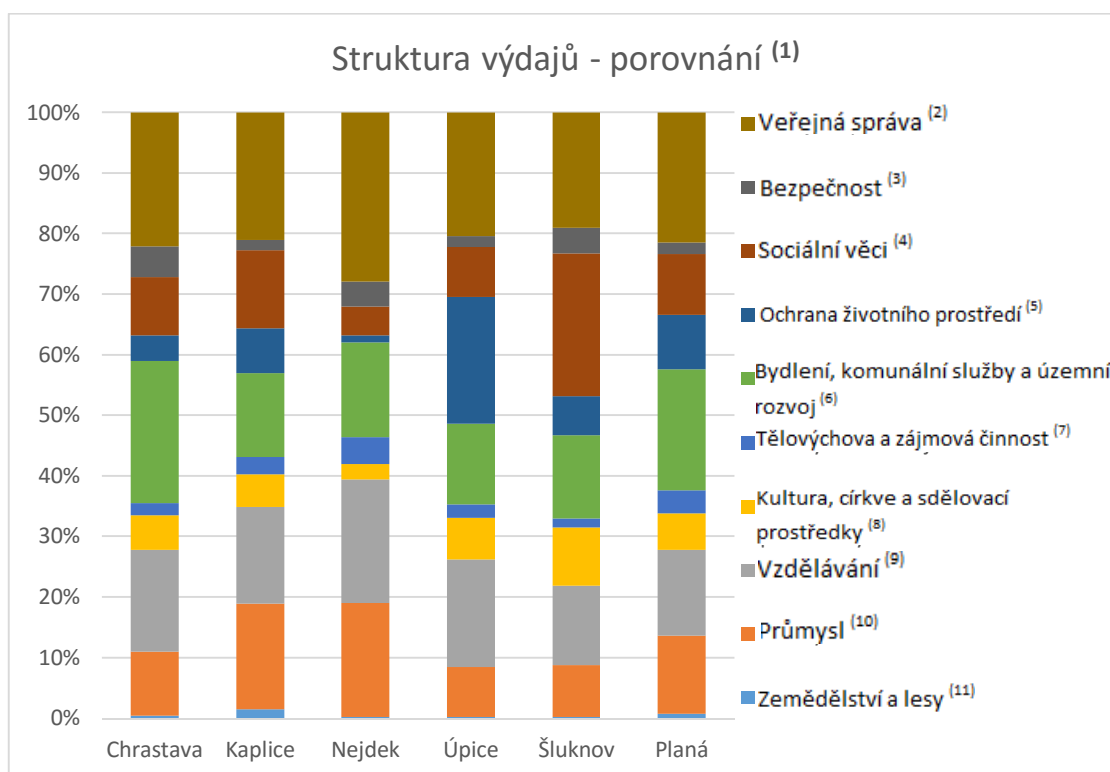
kteřá pečuje zejména o celkový vzhled města. Nalezly bychom tu výdaje spojené sběrem a svozem odpadu, celkový úklid nebo zajištění veřejného osvětlení. Dřuhou významnou rozpočtovou položkou v rámci tohoto odvětví je domovní správa, jež zahrnuje výdaje spojené se správou nemovitostí, které jsou ve vlastnictví obce.

Třetí významná výdajová oblast v rámci rozpočtu Chrastavy je vzdělávání. V rámci tohoto odvětví se jedná zejména o výdaje vynaložené na zajištění provozu dvou mateřských škol a jedné základní školy, s nimiž jsou také spojeny výdaje spojené s činností školní jídelny.

Ostatní odvětvové položky neměly v rámci analýzy rozpočtu během dostupných let až tak významné podíly na celkových výdajích. V rámci jednotlivých let však došlo u některých odvětví k určitým výrazným odklonům od běžných hodnot. Prvním takovým příkladem je v roce 2002 sociální oblast, v rámci které byla jednorázově výrazně navýšena výdajová položka spojená se sociálním poradenstvím. V roce 2009 můžeme sledovat výrazné navýšení výdajů v rámci kategorie kultura, církve a sdělovací prostředky. Toto navýšení bylo způsobené plánovanou rekonstrukcí centra volnočasových aktivit.

V následujícím roce 2010 postihly Chrastavu povodně. Především z tohoto důvodu můžeme sledovat navýšení výdajů v rámci kategorie bezpečnosti. Během tohoto roku došlo ke změně rozpočtu, v rámci které byla vytvořena mimořádná rozpočtová položka, která zahrnovala výdaje spojené se zajištěním bezpečnosti a likvidačních prací spojených právě s povodněmi. Poslední výrazný výkyv oproti zvyklostem rozpočet Chrastavy v rámci své výdajové části zaznamenal v roce 2011. Tentokrát bylo výrazné navýšení výdajů spojené s oblasti průmyslu. V drtivé většině se jednalo u výdaje spojené s obnovou dopravní infrastruktury, která byla zdevastována po ničivých povodních, které město postihly v srpnu roku 2010.

Graf 16: Struktura výdajů – porovnání (v %)

(1) Expenditure structure - comparison (2) Public administration (3) Safety (4) Social affairs (5) Environmental protection (6) Housing, business services and territorial development (7) Physical education and leisure activities (8) Culture, church and mass media (9) Education (10) Industry (11) Agriculture and forests Zdroj: www.rozpocetobce.cz

Stejně jako v případě porovnání příjmů rozpočtů vybraných analyzovaných obcí byl i pro účely porovnání výdajů rozpočtu srovnávaných obcí zvolen stejný model. Výše umístěný graf tedy zobrazuje podíly výdajů jednotlivých odvětví na celkových výdajích, které jednotlivé obce v rámci svých rozpočtů vynaložily v období let 2001 až 2015.

Zatímco u příjmů jsme mohly pozorovat jakousi celkovou podobnost mezi jednotlivými podíly příjmů, v rámci výdajů můžeme tento jen vidět pouze částečně. V rámci analýzy výdajů rozpočtu Chrastavy jednotlivých let bylo zjištěno, že konstantně nejvýznamnějšími odvětvovými položkami jsou veřejná správa, bydlení, komunální služby a územní rozvoj a rovněž také oblast vzdělávání. Tento jev můžeme pozorovat i v rámci rozpočtů ostatních srovnávaných, kde tyto zmíněné odvětví zaujímají podobné podíly na celkových výdajích.

Výraznější rozdíly můžeme pozorovat u dvou měst. Prvním městem je Úpice, která ve zkoumaném období, v rámci svého rozpočtu, vynakládala přeci jen větší podíl výdajů na ochranu životního prostředí než ostatní vybrané obce. Na rozdíl od ostatních

obcí můžeme v rozpočtu Úpice nalézt v rámci tohoto odvětví výraznou rozpočtovou výdajovou položku spojenou s využíváním a zneškodňováním komunálních odpadů či výrazně vyššími výdaje spojenými s péčí o ochranu přírody a krajiny, což může být vysvětleno polohou Úpice, která je v blízkosti Krkonošského národního parku.

Druhým městem, u kterého můžeme pozorovat výrazný rozdíl v rámci struktury vynaložených výdajů je Šluknov, který vynakládá vyšší výdaje v rámci odvětví sociálních věcí. Vzhledem k poloze Šluknova, který se nachází v Ústeckém kraji, jež se dlouhodobě potýká s vysokou mírou nezaměstnaností a vzhledem ke složení obyvatelstva Šluknova můžeme v rámci výdajové části jeho rozpočtu nalézt rozdíl u rozpočtové položky „Dávky v hmotné nouzi“, která zahrnuje příspěvky na živobytí, doplatky na bydlení či mimořádná okamžitá pomoc. Vyšší hodnotu výdajů oproti ostatním obcím můžeme u Šluknova sledovat rovněž u rozpočtové položky „Služby sociální péče“, která zahrnuje výdaje spojené se zajištěním osobní asistence, pečovatelské služby a samostatného bydlení. V rámci odvětví sociálních věcí obsahuje rozpočet Šluknova na rozdíl od ostatních obcí také položku zahrnující výdaje vynaložené na aktivní politiku zaměstnanosti.

4.10 Běžné výdaje

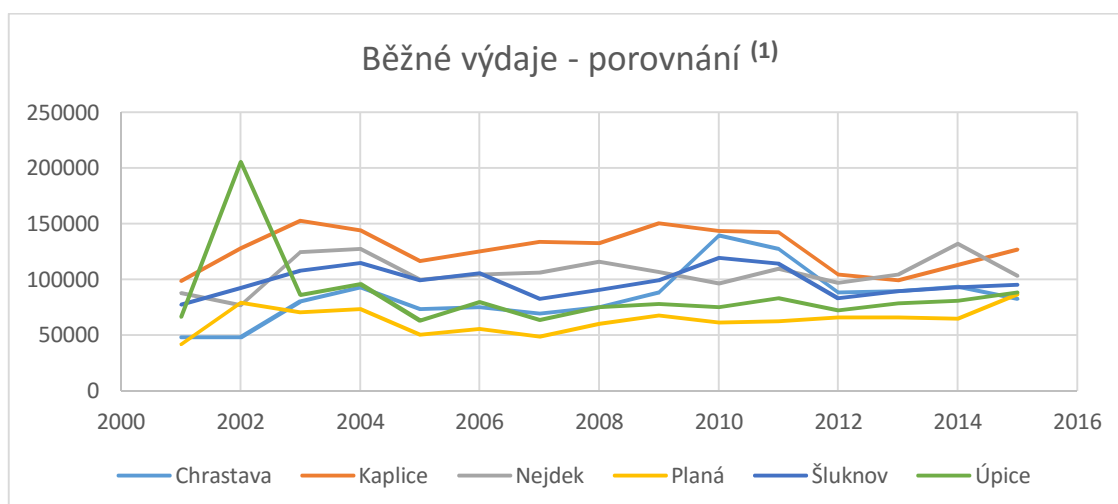
Graf 17: Běžné výdaje – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Current expenditures Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Běžné výdaje rozpočtu Chrastavy ve sledovaném období vykazovaly od počátku víceméně rostoucí trend, který dosáhl svého vrcholu v roce 2010. Tento vrchol byl však z části způsoben také mimořádnými výdaji, které muselo město vynaložit z důvodu následků po katastrofické povodni. V následných letech můžeme naopak pozorovat změnu trendu, kdy běžné výdaje dosahují nižších hodnot.

Graf 18: Běžné výdaje – porovnání (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Current expenditures – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

V rámci srovnání s ostatními městy můžeme pozorovat v celku jednotný vývoj a žádné velké rozdíly mezi jednotlivými městy, což je patrně způsobeno jednak podobností vybraných měst a také tím, že hodnota běžných výdajů ve většině případů výrazně nekolísá. Ve zvolené časové periodě můžeme pozorovat pouze jeden výrazný výkyv u Úpice v roce 2002. Obecně lze také konstatovat, že nejvyšší běžné výdaje vykazovaly rozpočty města Kaplice, naopak nejnižší hodnoty lze nalézt u Plané.

4.11 Kapitálové výdaje

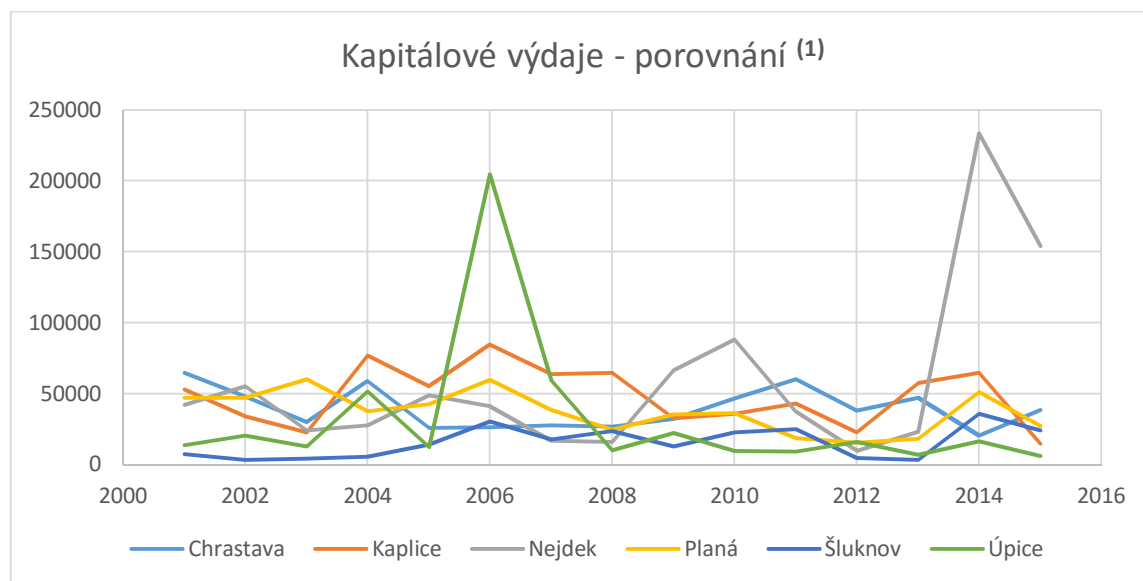
Graf 19: Kapitálové výdaje – Chrastava (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Capital expenditures Zdroj: Zápisy ze zastupitelstva města Chrastava z let 1992-2000, databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Kapitálové výdaje v rámci jednotlivých rozpočtů města Chrastavy dosahovaly každým jednotlivým rokem velmi rozdílných hodnot. Během jejich vývoje můžeme sledovat skokové změny, kdy se postupně střídají vysoké a nízké hodnoty. Jakousi stálost můžeme vypořádat pouze v období let 2005 až 2008. V některých letech při srovnání úrovně běžných a kapitálových výdajů můžeme také sledovat jev, kdy kapitálové výdaje převyšují hodnotu výdajů běžných.

Graf 20: Kapitálové výdaje – porovnání (v tis. Kč)

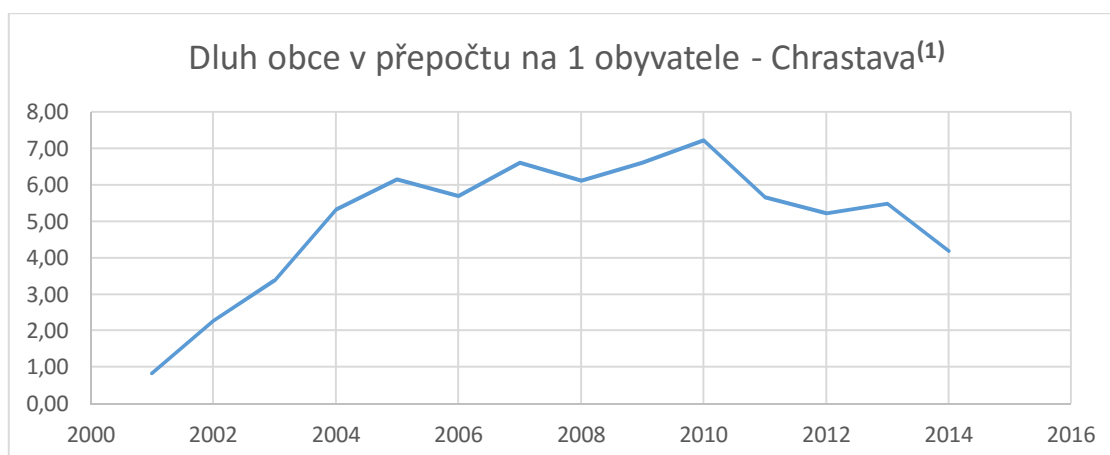

⁽¹⁾ Capital expenditures – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Stejně jako v případě běžných výdajů můžeme v rámci srovnání s dalšími městy podobně hodnotit úroveň kapitálových výdajů. Pouze ve dvou případech došlo k výraznému odklonění od běžně vykazovaných hodnot a to u Úpice v roce 2006 a také u Nejdeč v roce 2014. Pokud bychom porovnali hodnoty kapitálových výdajů a kapitálových příjmů, zjistili bychom, že kapitálové výdaje dosahují leckdy výrazně vyšších hodnot a mají tak v rámci celkové sumy výdajů větší podíl než v kapitálové příjmy ve vztahu k celkovým příjmům.

4.12 Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele

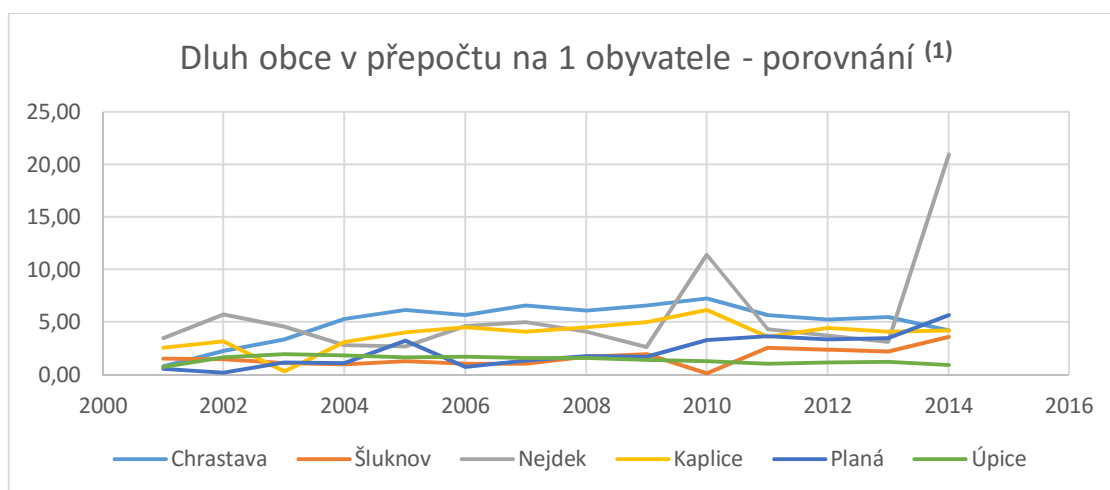
Graf 21: Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Municipality debt per 1 habitant Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Jak lze vidět na grafu, zadlužení Chrastavy, v přepočtu na jednoho obyvatele, mělo od počátku sledovaného období prudce rostoucí trend, což bylo způsobeno jednak navyšováním poměru cizího kapitálu vůči celkovému kapitálu a také víceméně neměnnému stavu obyvatelstva, jehož hodnoty byl při výpočtu použity vždy k 31. prosinci příslušného roku. Zlom nastal až v roce 2005, od kdy se dluh na jednoho obyvatele obce střídavě buď lehce navyšoval, ale už ne takovým tempem, či naopak snižoval. Se zpomalením tempa zadlužování v přepočtu na jednoho obyvatele souvisíce zcela určitě i celkový mírný nárůst počtu obyvatel Chrastavy v dalších jednotlivých letech. Od roku 2010 pak dochází, dalo by se říci, téměř permanentně ke snižování dluhu na jednoho obyvatele. Obecně lze taktéž konstatovat, že se vývoj dluhu Chrastavy v přepočtu na jednoho obyvatele nijak výrazně nevymykal trendu v celé České republice.

Graf 22: Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele – porovnání (v tis. Kč)

⁽¹⁾ Municipality debt per 1 habitant Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

V rámci srovnání zadlužení jednotlivých obcí v přepočtu na jednoho obyvatele můžeme sledovat celkem tři různorodé vývoje tohoto ukazatele. U Chrastavy, která má právě zadlužení po většinu let vůbec nejvyšší, a ještě Kaplice můžeme sledovat postupně se narůstající zadlužení a od roku 2010 naopak jeho snižování. Druhou skupinu tvoří rovněž dvě města a to Nejdek a Planá. U těchto zmíněných měst nelze sledovat nějaký dlouhodobý trend. Jejich zadlužení v přepočtu na jednoho obyvatele se v průběhu let několikrát změnilo ať už směrem nahoru či dolů. V případě Plané můžeme hovořit o mírně rostoucím trendu až od roku 2009. Nejdek zároveň zaznamenal v letech 2010 a 2014 výrazné odklony jak od svých obvyklých hodnot, tak rovněž i ve srovnání s ostatními městy. Oba dva výkyvy byly způsobeny nárůstem hodnot dlouhodobých úvěrů zřejmě se záměrem použít získané prostředky na různé investiční akce.

4.13 Ukazatel dluhové služby

Dluhová služba, a zejména její ukazatel, je jedním z indikátoru, prostřednictvím kterého, lze sledovat schopnost jednotlivých obcí vypořádat se se svými závazky. Vláda České republiky v roce 2004 vydala usnesení číslo 346 o regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí dluhové služby. Ministr financí České republiky tak musí každoročně informovat o stavu zadlužení obcí a krajů. U obcí a krajů, jejichž hodnota ukazatele dluhové služby překročila 30% hranici pak požádat o odůvodnění a jaké opatření budou přijata směrem ke snížení hodnoty tohoto ukazatele. V případě, že by se situace opakovala, ministerstvo financí České republiky předá seznam obcí a krajů, jejichž hodnota je příliš vysoká poskytovatelům prostředků ze státního rozpočtu nebo státních fondů, tak aby mohly k této zkušenosti přihlédnout v rámci posuzování žádosti jednotlivých obcí a krajů o účelové dotace, půjčky nebo návratné finanční výpomoci.

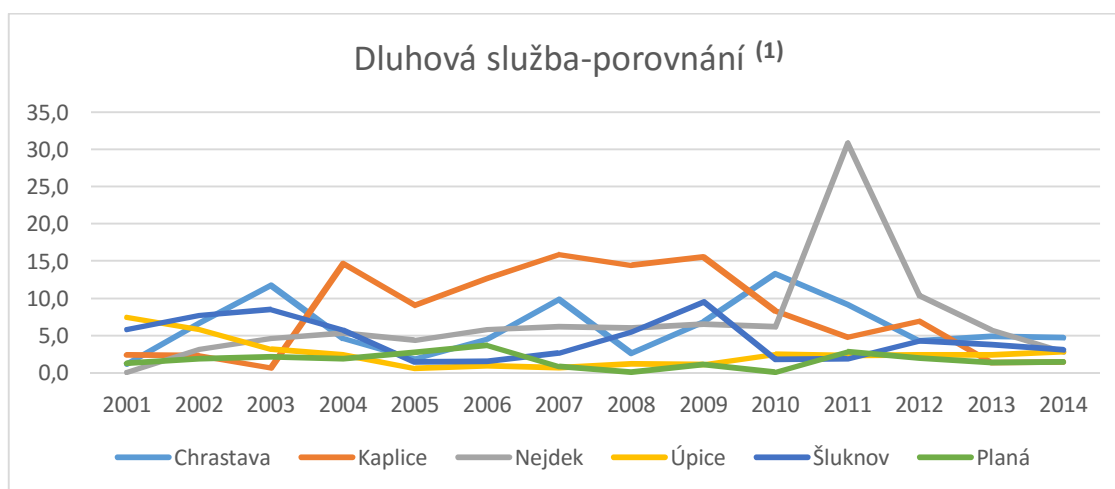
Graf 23: Ukazatel dluhové služby – Chrastava (v %)

(1) Debt service Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

Ukazatel dluhové služby, v případě Chrastavy, na počátku sledovaného období prudce rostl ze 1,2 % v roce 2001 až na téměř 12 % v roce 2003 a lze se pouze domnívat, zda by se tento ukazatel nadále navyšoval, pokud by nebylo přijato výše zmíněné usnesení vlády České republiky, jelikož v roce 2004 došlo k velkému poklesu hodnoty ukazatele dluhové služby. Nicméně i v dalších letech můžeme sledovat střídání nižších a vyšších hodnot. Jakýsi stabilní trend se vyskytuje až v posledních třech letech stanovené časové periody, kdy se hodnota ukazatele dluhové služby pohybuje kolem 4 až 5 procent. Zároveň lze konstatovat, že i přes některé relativně vyšší hodnoty se Chrastava se svou nejvyšší hodnotou 13,3 % nijak extrémně nepřiblížila ke vládou stanovené hranici 30%. Lze tak přijmout fakt, že obec nevykazovala v období let 2001 až 2014 problémy se splácením svých dluhů.

Graf 24: Ukazatel dluhové služby – porovnání (v %)

(1) Debt service – comparison Zdroj: databáze ARIS, ÚFIS, Monitor

V rámci porovnání ukazatelů dluhové služby jednotlivých měst během zvoleného časového intervalu si ihned můžeme povšimnout údaje u Nejdku v roce 2011, kdy hodnota jeho ukazatele dluhové služby dosáhla hodnoty 30,9 % a překročila tedy vládou stanovenou hodnotu 30%. Ovšem po vyzvání o odůvodnění a přijatých určitých opatření byla hodnota ukazatele dluhové služby v následujícím roce téměř o dvě třetiny nižší a vykazovala hodnotu 10,9 %. Nejde tak tedy o žádným způsobem sankcionován ve vztahu k žádostem například o účelové dotace. Kromě již zmíněného případu se však hodnoty u všech měst během sledovaného období nijak dramaticky nepřiblížila k hranici 30%. Nejvyšších hodnot dosahovala Kaplice a to 15,9 % v roce 2007 a o dva roky později o něco méně 15,5 %. Naopak nejnižší hodnoty dlouhodobě vykazovaly města Úpice a Planá.

5. Analýza rozvoje města

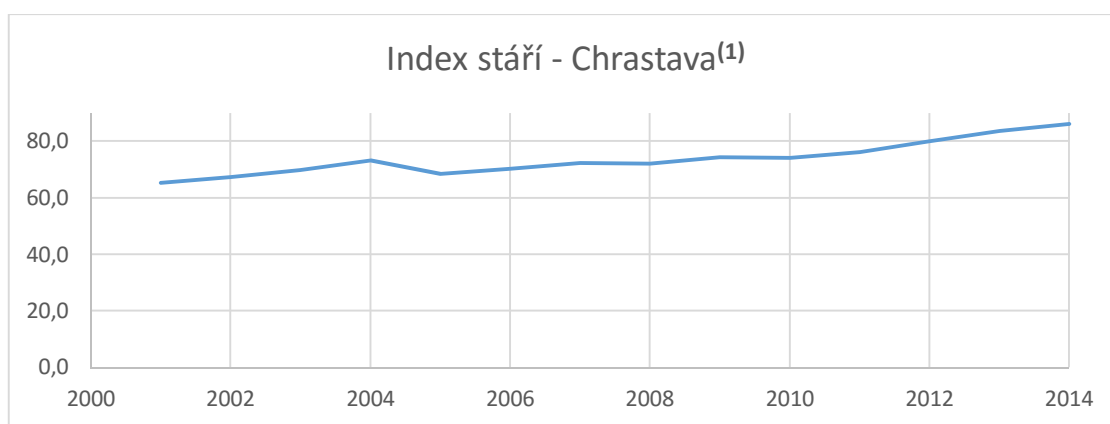
5.1 Index stáří

Tabulka 1: Index stáří ⁽¹⁾ (v %)

Město ⁽²⁾	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Chrastava	65,4	67,5	69,8	73,3	68,6	70,4	72,4	72,1	74,4	74,3	76,2	80,0	83,6	86,2
Nejdek	73,9	75,2	78,7	81,1	85,4	86,2	89,2	94,0	99,2	102,4	108,4	112,5	116,8	123,9
Úpice	99,4	99,9	101,5	104,2	108,8	111,8	113,5	114,8	116,7	118,5	121,5	128,0	129,1	134,3
Kaplice	54,8	58,1	60,7	63,2	64,7	67,2	70,5	73,0	74,0	73,7	78,0	82,9	87,0	92,1
Planá	61,4	64,8	65,8	69,9	72,5	74,6	77,8	81,0	82,6	83,6	89,6	93,1	98,4	100,6
Šluknov	65,4	67,5	69,8	73,3	75,1	76,5	77,0	80,1	82,0	82,4	87,1	94,1	98,4	102,1
ČR	87,2	89,2	91,6	94,0	97,0	100,2	102,4	105,1	107,0	107,8	110,4	113,3	115,7	117,4

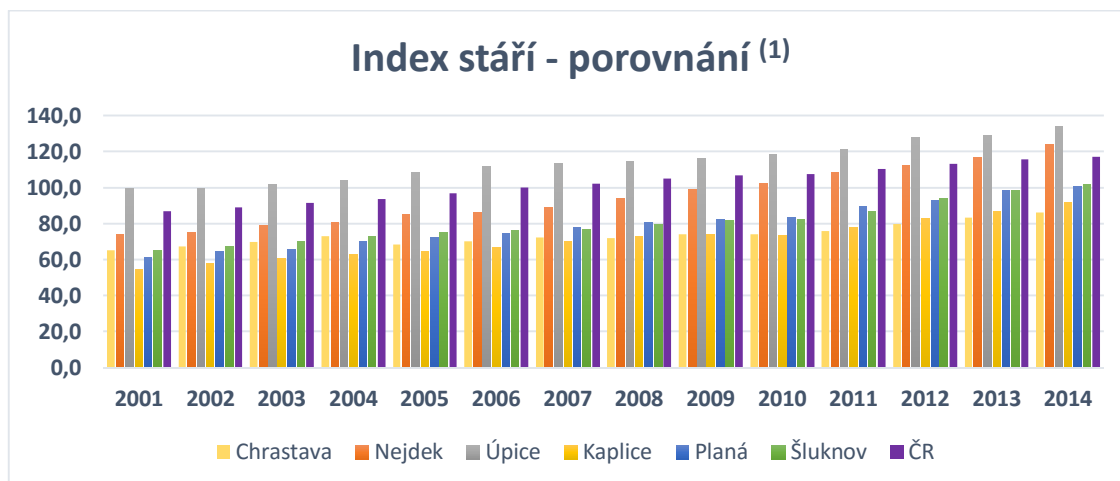
⁽¹⁾ Age index ⁽²⁾ City Zdroj: Český statistický úřad

Graf 25: Index stáří – Chrastava (v%)

⁽¹⁾ Age index Zdroj: Český statistický úřad

Graf 26: Index stáří – porovnání (v%)

⁽¹⁾ Age index comparison Zdroj: Český statistický úřad

Analýza indexu stáří, který porovnává dvě skupiny obyvatel (0-14 a 65+) prokázala v Chrastavě mezi lety 2001 až 2014, až na výjimku, v rámci meziročního srovnání období 2005/2006 každoroční mírný růst.

Zároveň lze konstatovat, že hodnoty tohoto indexu u Chrastavy jsou v rámci jeho postupného vývoje u současně sledovaných měst vůbec nejnižší. Nejenom, že dosahují nejnižších hodnot, ale také rozdíl mezi Chrastavou a ostatními městy se v jednotlivých letech postupně vyšplhal na rozmezí cirká 10 až téměř 40 procent. Výjimku tvoří město Kaplice, u kterého jsou roční hodnoty nepříliš vzdáleny od hodnot Chrastavy, avšak pokud bychom vzali v úvahu absolutní nárůst v časovém horizontu 2001-2014, mohli bychom si povšimnout, že hodnota indexu stáří vzrostla téměř dvojnásobně více, než v případě Chrastavy.

Obecně lze konstatovat, že všechna města ve sledovaném časovém intervalu kopírovala křivku indexu stáří České republiky. Docházelo tedy stejně jako v rámci celé České republiky k pozvolnému růstu tohoto indexu. Absolutní hodnota indexu stáří vzrostla u zvolených měst v průměru o 36,48%. Nejméně u Chrastavy (20,8%) a nejvíce u Nejdku (50%).

5.2 Přirozený přírůstek

Tabulka 2: Hrubá míra přirozeného přírůstu (v ‰) ⁽¹⁾

Město ⁽²⁾	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Chrastava	2,0	2,6	1,1	1,1	1,0	2,6	1,8	1,9	4,3	4,9	1,5	3,8	1,2	1,2
Kaplice	1,9	2,7	2,3	3,2	3,2	3,6	4,3	4,4	5,5	1,5	2,1	3,9	1,3	2,8
Úpice	-3,1	-2,8	-4,6	-3,5	-2,6	-4,4	2,2	-0,6	-1,1	-0,5	-2,1	-2,6	1,7	-1,3
Planá	-0,3	2,5	-2,3	1,8	-0,3	1,7	0,9	3,8	3,0	5,0	0,6	0,6	-0,7	1,1
Nejdek	-1,2	-0,3	-1,7	-3,7	-4,3	-3,3	1,5	0,1	-1,5	-1,4	-3,8	-1,0	-3,6	-2,4
Šluknov	-4,4	0,1	-3,8	-3,2	-2,8	-0,3	1,4	-0,6	-2,1	-1,8	0,7	-1,0	-4,1	-2,1
ČR	-1,7	-1,5	-1,7	-0,9	-0,6	0,1	1,0	1,4	1,0	1,0	0,2	0,0	-0,2	0,4

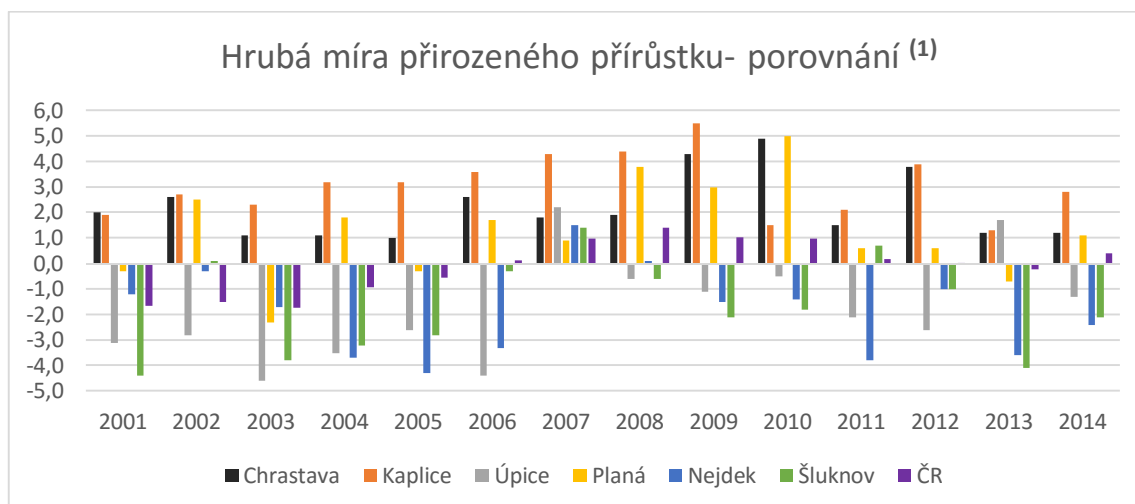
(1) Crude rate of natural increase ⁽²⁾ City Zdroj: Český statistický úřad

Graf 27: Hrubá míra přirozeného přírůstu – Chrastava (v ‰)

(1) Crude rate of natural increase Zdroj: Český statistický úřad

Graf 28: Hrubá míra přirozeného přírůstku - porovnání (v ‰)

(1) Crude rate of natural increase – comparison Zdroj: Český statistický úřad

Samotný ukazatel přirozeného přírůstku porovnává v určeném období zdravě narozené obyvatelstvo a obyvatelstvo, kteří zemřeli. Existují jeho další dvě modifikace, o které může být doplněn, a to přírůstek celkový a migrační. Pro účely srovnání v prostoru se využívá relativní ukazatel hrubé míry přirozeného přírůstku, který se počítá s takzvaným středním stavem obyvatelstva, které se stanovuje v České republice k okamžiku půlnoci mezi 30. červnem a 1. červencem. Právě tento ukazatel jsem použil v rámci této diplomové práce.

Hodnoty hrubé míry přirozeného přírůstku byly u Chrastavy v každém ze sledovaných dílčích roků vždy kladné. Takovéto hodnoty taktéž vykazovala pouze Kaplice. Hodnoty tohoto ukazatele vykazují v rámci Chrastavy poměrně časté výkyvy opakující se cirká v obdobích 2 až 3 let. V letech 2003-2005 byla hrubá míra přirozeného přírůstku průměrně o polovinu menší než v předchozích dvou letech a naopak v dalších letech došlo ke skokovému nárůstu hodnoty nejdříve na hodnoty kolem 2 v letech 2006-2008 a následně v dalších dvou letech byla hodnota tohoto ukazatele vyšší jak 4. V letech 2011 až 2014 se hodnota hrubé míry přirozeného přírůstku vrátila opět k hodnotám v rozmezí v intervalu (1,2), kromě roku 2012, kdy ukazatel jednorázově dosáhl hodnoty 3,8.

Jak již bylo výše zmíněno, pouze Chrastava a Kaplice dosáhly v každém z jednotlivých let kladných hodnot. Naopak města Úpice a Nejdek s výjimkou 2 let vykazovala hodnoty záporné. Ve srovnání s hodnotami platnými pro celou Českou republiku, které byly záporné do roku 2005, kdy nastal jakýsi zlom, s výjimkou roku 2013, dosahovala

hrubá míra přirozeného přírůstku nezáporných hodnot, můžeme konstatovat, že lze pozorovat paralelu vykazovaných hodnot. V období kdy národní hodnota hrubé míry přirozeného přírůstku byla nižší jak nula, jednotlivá města častěji vykazovala záporné hodnoty a naopak.

5.3 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti se zjistí jako podíl lidí bez práce s celkovým počtem pracovních sil. V rámci metodiky výpočtu míry nezaměstnanosti došlo k razantní změně v roce 2004 v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky harmonizovalo způsob stanovení této míry v souladu s předpisy Evropské unie. Až do této doby byly zveřejňovány vždy dvě hodnoty, jedna dle metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí, která byla zpravidla vyšší a druhá dle metodiky Českého statistického úřadu, který již využíval způsob výpočtu dle Mezinárodní organizace práce.

Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti (v %) ⁽¹⁾

Město ⁽²⁾	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Chrastava	9,6	10,9	12,8	11,6	9,9	8,9	6,4	7,2	12,5	11,5	9,5	9,3	8,3	8,0	6,5
Nejdek	9,2	10,4	10,1	10,5	10,0	9,9	8,8	9,0	12,2	10,9	9,0	10,5	10,2	8,2	6,0
Úpice	7,9	11,8	11,6	10,1	8,6	8,6	6,8	7,8	11,1	11,4	10,0	7,1	8,2	8,2	7,0
Kaplice	7,8	8,8	8,5	9,4	8,4	6,7	5,1	6,5	9,7	10,2	7,8	5,7	5,2	7,0	5,9
Planá	7,0	8,5	9,6	9,2	9,5	9,0	6,9	9,0	14,5	14,1	11,6	4,8	5,2	6,3	5,7
Šluknov	17,5	19,7	20,1	20,1	18,8	16,7	13,2	14,1	18,8	20,3	16,8	20,8	15,5	13,7	12,0
ČR	8,9	9,8	10,3	9,5	8,9	7,7	6,0	6,0	9,2	9,6	8,6	9,4	8,2	7,5	6,2

⁽¹⁾ Unemployment rate ⁽²⁾ City Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

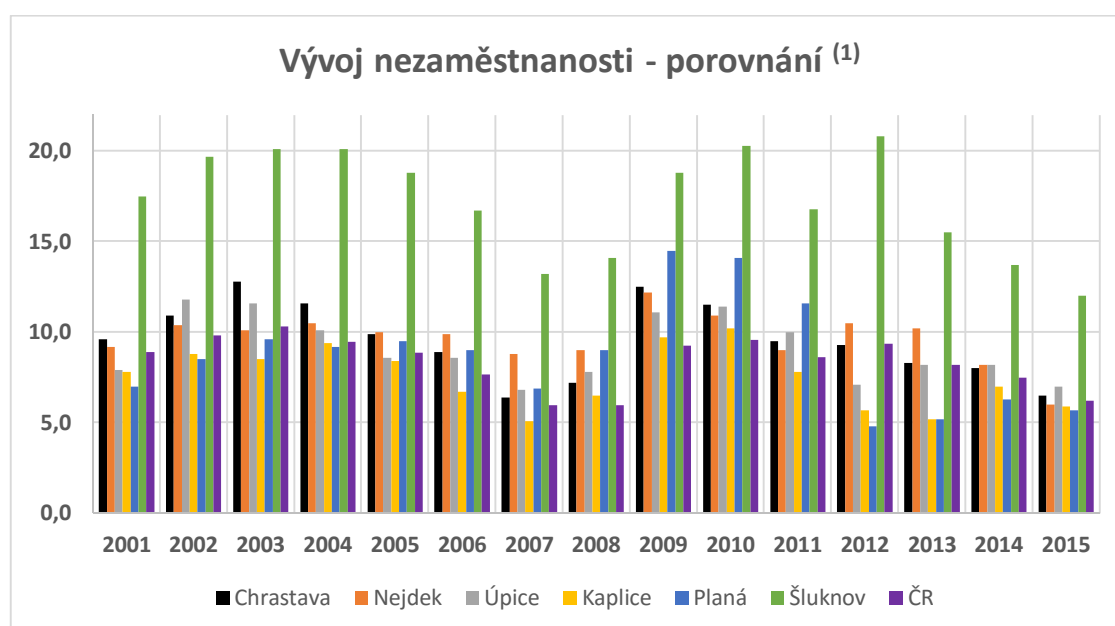
Graf 29: Míra nezaměstnanosti – Chrastava (v %)

⁽¹⁾ Unemployment rate Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Co se týče míry nezaměstnanosti v Chrastavě lze ze získaných dat konstatovat, že zmíněná míra od roku 2001 postupně narůstala až do roku 2003, kdy došlo ke změně trendu a naopak míra nezaměstnanosti dlouhodobě klesala až na svém minimu (v rámci vymezeného intervalu) v roce 2007 (6,4%). Po té však i díky mezinárodní situaci, nejen na trhu práce, došlo k prudkému nárůstu především v letech 2009 a 2010. Poté, co došlo ve společnosti k obecnému opuštění faktoru nejistoty z důsledků celosvětové hospodářské krize, můžeme sledovat změnu trendu - tedy pozvolný pokles míry nezaměstnanosti, který trval minimálně do konce roku 2015 a v blízké budoucnosti se nepředpokládá změna.

Graf 30: Míra nezaměstnanosti – porovnání (v %)

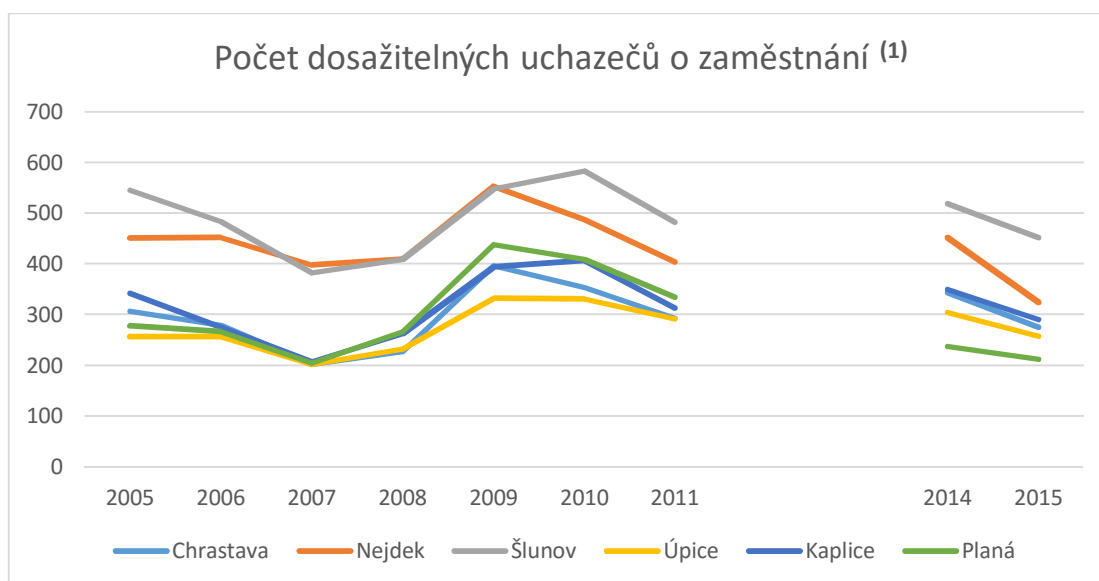

(1) Unemployment rate – comparison Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Pokud se podíváme blíže na srovnání s ostatními městy a s hodnotou platnou pro celou Českou republiku, můžeme vypočítat víceméně podobný průběh míry nezaměstnanosti jako v případě Chrastavy. V prvních letech lehký nárůst, poté pokles následovaný prudkým nárůstem v období hospodářské krize a poté dlouhodobý pokles míry nezaměstnanosti až na relativně velmi nízké hodnoty. Výjimky tvoří pouze města Kaplice a Planá, kde došlo k určitému růstu v poslední letech sledovaného intervalu. Specifickým městem v rámci analýzy míry nezaměstnanosti je bezesporu Šluknov. Toto město, nacházející se v Ústeckém kraji se svými hodnotami zcela vyčnívá a leckdy dosahuje více jak dvojnásobných hodnot oproti jiným městům. Ústecký kraj spolu s krajem Moravskoslezským se však dlouhodobě potýkají s problémem nezaměstnanosti.

5.4 Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání

Graf 31: Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání (v ks)

⁽¹⁾ Number of available job seekers Zdroj: Městská a obecní statistika – MOS, integrovaný portál MPSV ČR

Jak lze na první pohled pozorovat, v grafu chybí údaje za rok 2012 a 2013. Tyto údaje Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky v tomto období pro jednotlivé obce o obce s pověřeným obecním úřadem neposkytovalo.

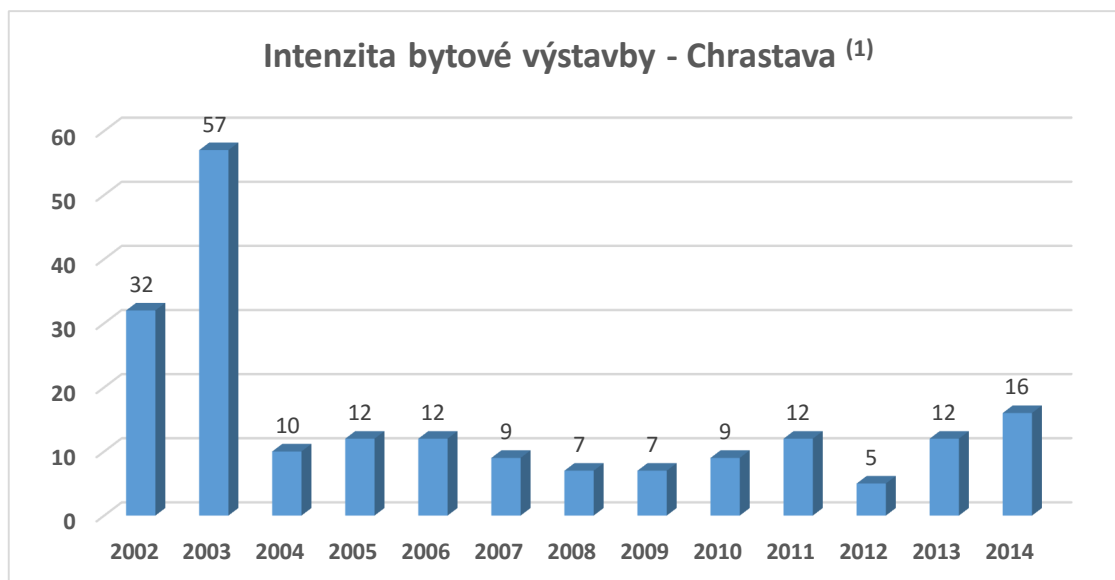
V případě Chrastavy můžeme hovořit o podobném vývojovém trendu s dalšími ostatními obcemi, kterými jsou Úpice, Kaplice a Planá. Od roku 2005 do roku 2007 počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání postupně klesal, tento trend dosáhl svého dna v roce 2007, kdy trend klesající vystřídal trend rostoucí, který probíhal v období hospodářské krize a svého vrcholu dosáhl v letech 2009-2010. Poté nastal opět pokles hodnot počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání, který trval minimálně k poslednímu dni roku 2015.

Víceméně stejnou vývojovou křivku můžeme pozorovat i v případě dvou zbývajících obcí Nejdku a Šluknova ovšem hodnoty dosažitelných uchazečů o zaměstnání jsou v některých zkoumaných letech až dvojnásobné. V případě Šluknova, který je situován v Ústeckém kraji lze nalézt jistou spojitost s vysokou mírou nezaměstnanosti a tím tak vysvětlit vyšší hodnotu. Lze také předpokládat, dle struktury vynaložených výdajů Šluknova, že následný pokles hodnoty tohoto ukazatele mohly zapříčinit výrazně vyšší výdaje v sociální oblasti, které byly využity na aktivní politiku zaměstnanosti. Co se týče Nejdku, lze se pouze domnívat, čím mohou být způsobeny vyšší hodnoty. Jednou z příčin by mohl být například vysoký podíl strukturální nezaměstnanosti. Závěrem lze poznamenat, že

vývoj počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání víceméně kopíruje vývoj míry nezaměstnanosti, která byla analyzována výše.

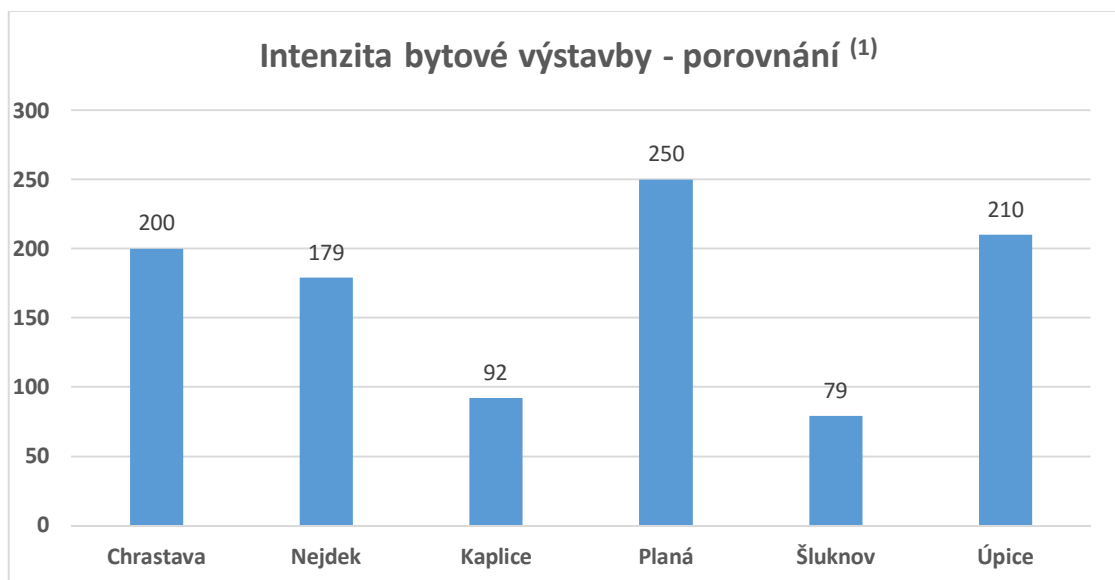
5.5 Intenzita bytové výstavby

Graf 32: Intenzita bytové výstavby (v Ks)

(1) Intensity of housing construction Zdroj: Městská a obecní statistika – MOS

Graf 33: Intenzita bytové výstavby – porovnání (v Ks)

(1) Intensity of housing construction Zdroj: Městské a obecní statistika – MOS

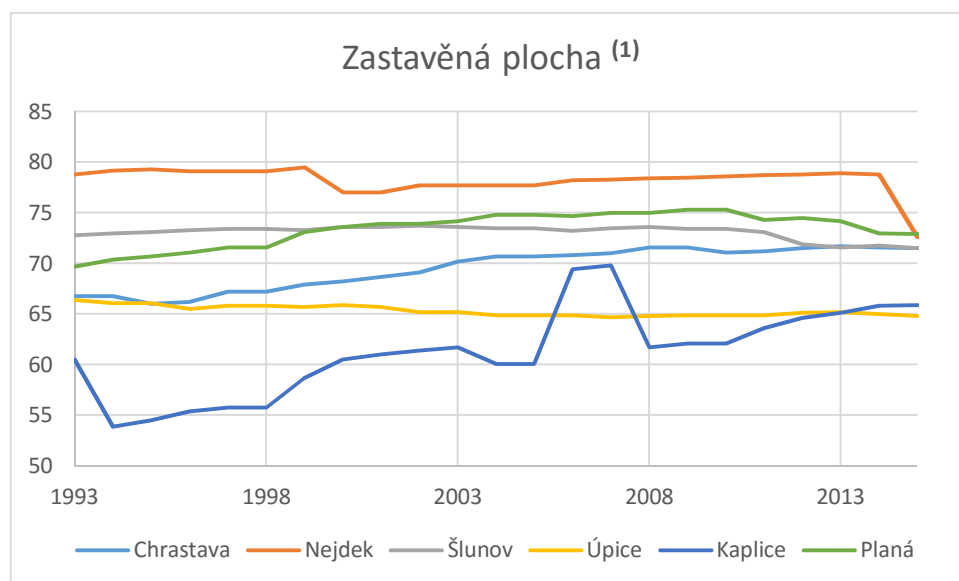
Intenzita bytové výstavby poskytuje údaj o dokončených bytech v budovách pro bydlení a to jak v nových nebo stávajících, které byly dokončeny ve sledovaném období. Může se jednat o byty v nové výstavbě, nástavbě, přístavbě nebo byty dokončené prostřednictvím rekonstrukce či modernizace.

V rámci sledovaného období intenzita bytové výstavby v Chrastavě dosahovala rekordních čísel v roce 2002 a zejména v roce 2003. Následoval však prudký útlum intenzity bytové výstavby, kdy hodnoty v následujících letech spadly v průměru na jednu šestinu hodnoty naměřené v roce 2003. Po dalším, více jak padesáti procentním poklesu intenzity bytové výstavby v roce 2012 a dosažení minima ve sledovaném období se zdá, po meziročními nárůsty v letech 2013 a 2014, že by sledovaný trend mohl změnit směr.

Pokud bychom se podívali na srovnání mezi sledovanými městy, můžeme vidět, že nejvíce dokončených bytů ve sledovaném časovém intervalu dosáhla Planá. Chrastava spolu s Nejdkem a Úpicí vygenerovali víceméně podobnou úroveň intenzity bytové výstavby. Naopak Kaplice a Šluknov ve svých číslech oproti ostatním městům výrazně zaostávají, kdy za sledované období můžeme pozorovat až o 50 % nižší intenzitu bytové výstavby.

5.6 Zastavěná plocha

Graf 34: Zastavěná plocha (v ha)

⁽¹⁾ Built up area Zdroj: Městská a obecní statistika – MOS

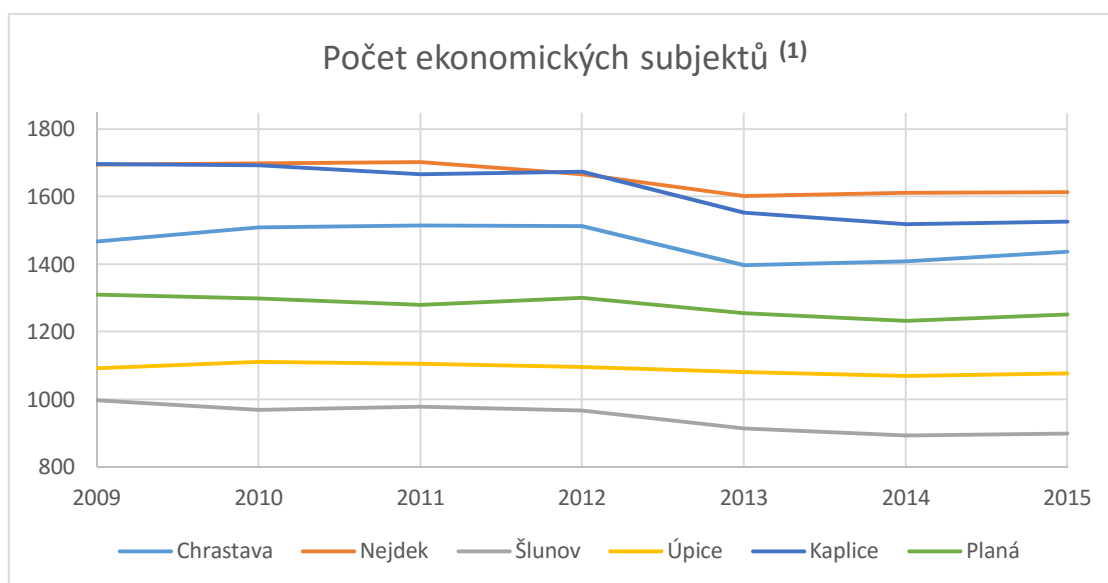
Jak můžeme vidět z výše umístěného grafu, vývoj hodnoty zastavěné plochy měl u většiny sledovaných měst v podstatě konstantní vývoj. Pokud bychom se podívali blíže na samotnou Chrastavu, můžeme si povšimnout mírně rostoucího trendu, který můžeme pozorovat v menší míře také u Plané. Nejdeček, Kaplice a Šluknov v průběhu sledovaného období své hodnoty zastavěné plochy v podstatě neměnily. Pouze v případě Nejdečku můžeme pozorovat výraznější meziroční pokles v letech 1999/2000 a následně 2014/2015. Asi nejméně rovnoměrný vývoj zastavěné plochy proběhl na území Kaplice, kde můžeme

mezi jednotlivými lety pozorovat výrazné poklesy nebo naopak nárůsty zastavěné plochy, ke kterým však docházelo po dlouhodobějším rostoucím trendu.

Vývoj zastavěné plochy můžeme vzít do souvislosti s vývojem hodnoty příjmů rozpočtů jednotlivých obcí získaný prostřednictvím daně z nemovitých věcí, V obou případech můžeme u většiny vybraných obcí pozorovat v jednotlivých letech podobné vývojové trendy – u většiny obcí neměnný, v případě Chrastavy mírně rostoucí a u Kaplice naopak trend, který častěji měnil svůj směr.

5.7 Počet ekonomických subjektů

Graf 35: Počet ekonomických subjektů (v ks)

(1) Number of businesses Zdroj: Městská a obecní statistika – MOS

Data o registrovaných ekonomických subjektů na území jednotlivých obcí, která byla získána za období let 2009 až 2015, jasně ukazují u drtivé většině obcí konstantní, téměř rovnoměrný vývojový trend. K jistému poklesu došlo pouze v případě meziroční změny v letech 2012/2013. Na tuto skutečnost se můžeme dívat minimálně ze dvou pohledů. První pohled by mohl být považován za pozitivní – neměnné hodnoty by mohly vypovídat v celku stabilním podnikatelském prostředí. Na druhou stranu hodnoty počtu registrovaných ekonomických subjektů nevykazují výrazný rostoucí trend, což by mohlo také znamenat, že vybrané obce nejsou příliš lákavé pro nové ekonomické subjekty.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce je popsat hospodaření a rozvoj vybraného města v dostupné časové řadě, posoudit zásadní faktory na ně působící a existující tendence.

Pro účely posouzení hospodaření a rozvoje města byly zvoleny určité ukazatele, které byly aplikovány jednak na vybrané město Chrastavu, ale také v rámci srovnání na další města, která měla s Chrastavou společné znaky.

V první fázi bylo posouzeno pouze základní hospodaření měst z hlediska výsledku jejich rozpočtového hospodaření v jednotlivých letech. Samotná Chrastava oproti ostatním městům přeci jen častěji vykazovala deficitní hospodaření, avšak pro celkový pohled na hospodaření města nemá tato dílčí analýza až tak podstatný vliv.

Dalším krokem při zpracovávání výsledků této práce byl celkový pohled na příjmovou stránku rozpočtu. Dle druhového členění příjmů bylo zjištěno, že v jednotlivých letech měly největší podíly na celkových příjmech příjmy daňové a přijaté dotace, které byly dokonce v několika případech z hlediska jejich podílu nejvýznamnější položkou rozpočtu Chrastavy. Při pohledu na strukturu příjmů ostatních měst bylo zjištěno, že i u ostatních měst mají výše zmíněné dva druhy příjmů nejvýznamnější podíly.

Dále byl zkoumán celkový vývoj běžných a kapitálových příjmů, z čehož vyplynulo, že běžné příjmy Chrastavy měly víceméně rostoucí trend, velké odklony od běžných hodnot například v letech 2010 a 2011 byly způsobeny mimořádnými přijatými transfery z důvodu důsledků ničivých povodní. Při srovnání vývoje s ostatními vybranými obcemi nebyla zjištěna významná odchylka.

Stejně jako příjmy běžné, byly analyzovány rovněž příjmy kapitálové, u kterých byly zpozorovány velké výkyvy jejich hodnot v jednotlivých letech, což je primárně způsobeno tím, že jsou nahodilé a souvisí s politikou hospodaření jednotlivých měst, tudíž v rámci srovnání bylo možné vidět u všech zvolených obcí rozkolísanost jejich hodnot v jednotlivých letech.

Jelikož téměř ve všech letech v rámci zvoleného období hrály největší roli příjmy daňové, byly i ony blíže zpracovány v přepočtu na jednoho obyvatele příslušné obce. Daňové příjmy vykazovaly zpočátku konstantní růstový trend, který se následně změnil v trend opačný, což vyústilo ke změnám v rozpočtovém určení daní. Tyto změny, které

vešly v platnost v roce 2012 a byly učiněny za účelem posílení pozice obcí při přerozdělování sdílených daní, měly za důsledek znovunastolení rostoucího trendu daňových příjmů v přepočtu na jednoho obyvatele. Stejný průběh vývoje daňových příjmů v přepočtu na jednoho obyvatele měly i ostatní vybrané obce.

Dále byla tato absolventská práce zaměřena na dva dílčí příjmy rozpočtu obce – místní poplatky a daň z nemovitých věcí a to z toho důvodu, že jsou čistým příjmem rozpočtu obce. Místní poplatky během dostupné časové řady vykazovaly u Chrastavy mírný rostoucí trend. Následně v roce 2012 došlo k výraznému skoku, který byl způsobem změnou v systému komunálních odpadů. U ostatních obcí bylo zajímavé sledovat rozdílnou politiku jednotlivých představitelů obcí, kdy některé obce se rozhodly místní poplatky skokově navyšovat, některé však ponechaly místní poplatky na stejné úrovni. Naopak příjem z daně z nemovitých věcí, který, jak se ukázalo, dle vývoje částečně souvisí i s intenzitou bytové výstavby a hodnotou zastavěné plochy, byl dlouhou dobu poměrně nízký. Změna přišla s novelou zákona v roce 2008, která přinesla možnost obcím ovlivnit, prostřednictvím místního koeficientu, výši vybírané daně. V Chrastavě byl tento koeficient měněn celkem dvakrát, pokaždé za účelem získání dodatečných příjmů na budoucí výdaje, což se následně promítlo do změny ve struktuře vynakládaných výdajů. Konkrétně se jednalo například o odvětví vzdělávání a tělovýchovy a zájmové činnosti. V rámci srovnání byl pozorován víceméně stejný vývoj. Do roku 2008 vcelku nízká úroveň příjmů z daně z nemovitých věcí, po novelizaci začaly obce různým způsobem uplatňovat svou nově získanou pravomoc, ve výsledku se však u všech obcí tento příjem zvýšil.

Po celkovém pohledu na příjmovou stránku byla rovněž věnována pozornost výdajové části rozpočtu obcí. Stejně jako v případě příjmů byla analyzována i struktura vynaložených výdajů. Na základě této analýzy, lze konstatovat, že nejvýznamnějšími výdajovými položkami rozpočtu Chrastavy, z hlediska odvětví v zkoumaných v jednotlivých letech, byly výdaje vynaložené na veřejnou správu, bydlení, komunální služby a územní rozvoj a v neposlední řadě rovněž na vzdělávání. V některých letech došlo k výrazným výkyvům od běžných hodnot. Například v roce 2011 byl nejvýznamnější výdajovou kategorií průmysl, jež zahrnoval výdaje spojené s obnovou dopravní infrastruktury po ničivých povodních. V rámci srovnání s ostatními zvolenými obcemi bylo zpozorováno přeci jen více odlišností v jednotlivých výdajových odvětví oproti stejné analýze příjmů. I přesto však byly i u ostatních obcí stejné tři nejvýznamnější výdajové oblasti jako v případě Chrastavy.

Dále byly rovněž podrobeny analýzy běžné a kapitálové výdaje, které se chovaly víceméně podobným způsobem jako již dříve zkoumané běžné a kapitálové příjmy.

Další část této práce byla soustředěna na pohled na zadluženost obcí. Nejprve byl zpracován ukazatel celkové zadluženosti, která byla přepočítaná na jednoho obyvatele příslušné obce. Zadlužení Chrastavy, v přepočtu na jednoho obyvatele, až do roku 2010 postupně rostlo až do svého prozatímního vrcholu. Od následujícího období můžeme u Chrastavy pozorovat klesající trend zadluženosti v přepočtu na jednoho obyvatele. V rámci srovnání s ostatními obcemi bylo zjištěno, že vývoj zadluženosti jednotlivých obcí byl vskutku podobný, nicméně samotná Chrastava dosahovala oproti jiným obcím nižších hodnot. Součástí této části práce, a posledním ukazatelem v rámci hodnocení celkového hospodaření obce, byl ukazatel dluhové služby. Ukazatel dluhové služby poskytl informaci o tom, že v jednotlivých letech neměla Chrastava ani jiné obce problémy s vyřazením svých závazků. Výjimku však můžeme nalézt u Nejdku, který jako jediný dosáhl stanovené hranice 30% a musel tak poskytnout odůvodnění této situace.

Samotný rozvoj byl rovněž zkoumán z několika pohledů. Prvním ukazatelem, jež byl v rámci této práce využit byl index stáří. Index stáří u Chrastavy měl v průběhu zkoumaných let mírně rostoucí trend. V rámci porovnání hodnot jednotlivých měst však Chrastava u tohoto ukazatele dosahovala vůbec nejnižších hodnot. Dalším ukazatelem, jež měl poskytnout náhled na rozvoj města, byla hrubá míra přirozeného přírůstku. I v tomto případě vyšla Chrastava jako jeden z pomyslných vítězů, kdy ve sledovaném období spolu s Kaplicí jako jediné dvě obce vykazovaly ve všech jednotlivých letech, kladné hodnoty tohoto ukazatele.

Dalším výrazným ukazatelem v rámci hodnocení rozvoje obce byla míra nezaměstnanosti. V případě Chrastavy se míra nezaměstnanosti pohybovala v jakýchkoli intervalech, kdy do roku 2003 rostla, následně nastal klesající trend, který vyústil v dosavadní minimum v roce 2007. Následně i díky vlivu mezinárodní situace míra nezaměstnanosti opět rostla až na svůj vrchol v období let 2009-2010 od kdy opět postupně klesá, čímž tak kopíruje trend celé České republiky, ale i ostatních měst, u kterých jen Šluknov vyniká. Jakýmsi doplňujícím ukazatelem by mohl být nazývat další z použitých ukazatelů – údaj o počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání. Vývoj hodnot tohoto ukazatele víceméně kopíroval trend, který určovala míra nezaměstnanosti a tak opět nejvyšších hodnot dosahoval Šluknov, u něhož se to rovněž projevilo ve struktuře vynaložených výdajů, kdy

jedna z nejvyšších částí plynula do sociální oblasti, konkrétně rovněž na aktivní politiku zaměstnanosti.

Další z oblastí, v rámci hodnocení rozvoje obce, byla intenzita bytové výstavby. Chrastava u tohoto ukazatele zprvu dosahovala celkem vysokých hodnot, poté se však hodnoty ustálily na nižší úrovni a intenzita bytové výstavby v Chrastavě vykazovala konstantní trend. V rámci srovnání celkové intenzity bytové výstavby se Chrastava umístila v jakémsi pomyslném „zlatém středu“, kdy pouze Kaplice byla výrazně v tomto ohledu aktivnější, naopak další dvě města výrazně zaostávala.

Dalším zkoumaným jevem byla hodnota zastavěné plochy. Chrastava jako jediná mezi ostatními obcemi dosahovala mírného rostoucího trendu. Hodnoty u ostatních měst se buď téměř neměnily, nebo se měnily náhle a to oběma směry. U tohoto ukazatele jsme mohly pozorovat jistou spojitost s příjmy z daně z nemovitých věcí, jejíž vývoj byl velice podobný.

Posledním ukazatelem v části hodnocení rozvoje obce byl počet registrovaných ekonomických subjektů na území jednotlivých obcí. V případě tohoto ukazatele všechna města vykazovala v podstatě stejný vývoj. Počty ekonomických subjektů se v rámci dostupné časové řady téměř neměnily, k určitému poklesu došlo pouze mezi lety 2012 a 2013. Následně se však křivka tohoto ukazatele ustálila na opět téměř neměnných hodnotách.

Celkově lze zhodnotit jak hospodaření, tak rozvoj Chrastavy ve srovnání s ostatními analyzovanými obcemi pozitivně. V rámci využitých ukazatelů Chrastava dosahovala spíše stejného trendu jako ostatní obce. V některých případech však lze hodnotit počinání Chrastavy dokonce nejlépe. Naopak u žádného zkoumaného ukazatele Chrastava nevykazovala nejhorší hodnoty ze všech zvolených obcí. Vzhledem k faktu, že většina ukazatelů nenaznačuje v blízké budoucnosti nějaké výrazné změny trendu, lze předpokládat pokračující, v celku uspokojivé, hospodaření a rozvoj města Chrastava.

Summary

The goal of this master's thesis is to describe economy and development of the town since 1990 and to evaluate possible tendencies.

In order to achieve the aim of this thesis Chrastava and five more cities were chosen to analysis. As the source of information there are primary used data which is provide by different systems, which are carry on by Ministry of Finance, Ministry of Labour and Social Affairs or Czech Statistical Office.

Firstly, this master's thesis was focused on urban economy. In this part the budget revenues and expenditures of each city were analyzed and several other indicators, for example: current and capital revenues/expenditures, tax incomes, local charges or debt per one habitant.

The second part of this thesis was dealing with development. There were used many indicators which covered development of cities which were chosen from all sides. Development of cites were analyzed through age index, unemployment rate, built up area, number of businesses which were registered in the territory of relevant town and much more.

On the base of analysis which were realized, It is possible to make a conclusion that Chrastava has more or less healthy finance and satisfying development. The most indicators which were used ranked Chrastava in the middle of all cities. In some aspects Chrastava was even better than most of comparing cities. Because there are no signals of dramatic changes, It is possible that finance and development of Chrastava should continue without any serious troubles.

KEYWORDS: Finance, Budget, Development, Revenues, Expenditures

JEL CODE: R11, R51

Seznam literatury

- Peková, J. (2011). *Finance územní samosprávy: Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- Maier, K., & Čtyroký, J. (2000). *Ekonomika územního rozvoje*. Praha: Grada.
- Peková, J. (1997). *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia.
- Jílek, M. (2008). *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Praha: ASPI.
- Hamerníková, B., & Maaytová, A. (2010). *Veřejné finance*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- Soukopová, J., Bakoš, E., & Masarykova univerzita. (2012). *Finanční souvislosti povodní: Sborník z workshopů a seminářů Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra*. Brno: Masarykova univerzita.
- Hrabánková, M., Jihočeská univerzita, & Jihočeská univerzita. (2011). *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně-ekonomický potenciál regionu: Vědecká monografie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Maier, K., Česko, & Česká společnost pro stavební právo. (2008). *Územní plánování a udržitelný rozvoj*. Praha: ABF - Arch.
- Peková, J. (2004). *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press.
- Tománek, P. (2006). *Role běžného a kapitálového rozpočtu územních samosprávných celků*. Praha: VŠE Praha
- Zápisy ze zastupitelstva a rady města Chrastava z období let 1990 až 2001

Legislativa

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

usnesení vlády České republiky č. 346/2004 o regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby

Internetové zdroje

Pilný, J. (2014). *Hospodaření s majetkem obcí*. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6643218>

Jihomoravský kraj (2016). *Metodický pokyn k provádění rozpočtových opatření a úprav rozpočtu*. Dostupné z:

http://www.kr-jihomoravsky.cz/archiv/linux/metodicke_listy/oe/provrozpopat.htm

Statutární město Přerov (2016). *Hospodaření města*. Dostupné z: <http://www.prerov.eu/cs/magistrat/hospodareni-mesta/>

Kameníčková V. (2012). *Které zdroje stále více pokrývají kapitálové výdaje obcí*. Dostupné z: <http://moderniobec.cz/ktere-zdroje-stale-vice-pokryvaji-kapitalove-vydaje-obci/>

E-learning na Masarykově univerzitě (2016). *Geografie obyvatelstva a sídel*. Dostupné z: <https://is.muni.cz/elportal/>

Portál na podporu rozvoje obcí ČR (2016). Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/>

Deník veřejné správy (2016). Dostupné z: <http://www.denik.obce.cz>

Svaz měst a obcí České republiky (2014). *Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách v roce 2014*. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/tiskovy-servis/publikace/vy-sla-nova-prirucka-pro-clena-zastupitelstva-obce.aspx>

Internetové stránky města Chrastava (2016) Dostupné z: <http://www.chrastava.cz>

Ministerstvo financí ČR. Informační systém ARIS (2016). Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/aris/>

Ministerstvo financí ČR. Informační systém ÚFIS (2016). Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/ufis/>

Ministerstvo financí ČR. Informační systém Monitor (2016). Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Integrovaný portál (2016). Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz>

Český statistický úřad. MOS – Městská a obecní statistika (2016). Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/mos/>

Rozpočet obce (2016). Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní struktura programu rozvoje obce

Obrázek 2: Koeficient daně z nemovitých věcí

Seznam tabulek

Tabulka 1: Index stáří

Tabulka 2: Hrubá míra přirozeného přírůstku

Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti

Seznam grafů

Graf 1: Výsledné rozpočtové hospodaření – Chrastava

Graf 2: Výsledné rozpočtové hospodaření – porovnání

Graf 3: Struktura příjmů rozpočtu Chrastava

Graf 4: Struktura příjmů - porovnání

Graf 5: Běžné příjmy – Chrastava

Graf 6: Běžné příjmy – porovnání

Graf 7: Kapitálové příjmy – Chrastava

Graf 8: Kapitálové příjmy – porovnání

Graf 9: Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele - Chrastava

Graf 10: Daňové příjmy v přepočtu na 1 obyvatele - porovnání

Graf 11: Místní poplatky – Chrastava

Graf 12: Místní poplatky – porovnání

Graf 13: Daň z nemovitých věcí – Chrastava

Graf 14: Daň z nemovitých věcí – porovnání

Graf 15: Struktura výdajů – Chrastava

Graf 16: Struktura výdajů - porovnání

Graf 17: Běžné výdaje – Chrastava

Graf 18: Běžné výdaje – porovnání

Graf 19: Kapitálové výdaje – Chrastava

- Graf 20: Kapitálové výdaje – porovnání
- Graf 21: Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele – Chrastava
- Graf 22: Dluh obce v přepočtu na 1 obyvatele – porovnání
- Graf 23: Ukazatel dluhové služby – Chrastava
- Graf 24: Ukazatel dluhové služby – porovnání
- Graf 25: Index stáří – Chrastava
- Graf 26: Index stáří – porovnání
- Graf 27: Hrubá míra přirozeného přírůstku – Chrastava
- Graf 28: Hrubá míra přirozeného přírůstku – porovnání
- Graf 29: Míra nezaměstnanosti – Chrastava
- Graf 30: Míra nezaměstnanosti – porovnání
- Graf 31: Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání
- Graf 32: Intenzita bytové výstavby – Chrastava
- Graf 33: Intenzita bytové výstavby – porovnání
- Graf 34: Zastavěná plocha
- Graf 35: Počet ekonomických subjektů